

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EDUKACIJSKO - REHABILITACIJSKI FAKULTET

Dunja Mrinjek

**Utjecaj masovnih medija na formiranje mišljenja
hrvatskih studenata o djeci s teškoćama u razvoju i
osobama s invaliditetom**

Zagreb, 2021.

Ovaj rad izrađen je na Odsjeku za motoričke poremećaje, kronične bolesti i art terapije Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Renate Pinjatele i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2020./2021.

Popis kratica

CD – Kompaktni disk (engl. Compact disk)

DVD – Digitalni video disk (engl. digital video disk)

HND- Hrvatsko novinarsko društvo

HRT – Hrvatska radiotelevizija

OSI – Osobe s invaliditetom

PWD - Persons with disabilities

RH – Republika Hrvatska

TUR – Teškoće u razvoju

TV – Televizija

UNICEF – United Nations International Children's Emergency Fund

Sadržaj rada

1. Uvod	1
1.1. Prava i mogućnosti djece s TUR i OSI	2
1.2. Masovni mediji	4
<i>1.2.1. Masovno društvo</i>	4
<i>1.2.2. Što su masovni mediji?</i>	4
<i>1.2.3. Što masovni mediji predstavljaju i omogućavaju?</i>	6
<i>1.2.4. Masovni mediji i društvo</i>	7
<i>1.2.5. Utjecaj masovnih medija na mlade</i>	8
<i>1.2.6. Negativne posljedice masovnih medija</i>	8
<i>1.2.7. Predstavljanje djece s TUR i OSI u medijima</i>	10
2. Opći i specifični ciljevi rada	15
3. Metode istraživanja	15
3.1. Mjerni instrument	15
3.2. Uzorak istraživanja	16
3.3. Postupak istraživanja	19
3.4. Metode obrade podataka	19
4. Rezultati	20
5. Rasprava	50
6. Zaključak	56
7. Popis literature	57
8. Sažetak	59
9. Summary	61

1. Uvod

Jedna od posljedica moderne industrije i masovne proizvodnje (u kojima se pojedincu nameće ponašanje serijskog tipa) nastanak je termina „masa“. Današnje društvo obilježeno je industrijalizacijom, urbanizacijom, konzumerizmom, birokracijom društvenog života te velikim i nepreglednim skupinama ljudi. U skladu s ovakvim društvom, njegovom strukturom i prikladnom komunikacijom, uveden je pojam masovni mediji (Dulčić, 2014). Masovni mediji nastali su u skladu s napretkom tehnologije i razvojem tehnoloških inovacija u dvadesetom stoljeću (Hrvatska enciklopedija, 2021). Nedvojbeno je kako su do danas postali sveprisutni, uklopivši se i vršeći utjecaj na sva područja čovjekova života od najranije dobi (Balvan, 2017). Informacije koje se prenose masovnim medijima šire se svijetom velikom brzinom i dostupne su velikom broju ljudi. Iako postoje mnogi dokumenti i zakoni koji jasno navode smjernice, pravila i upute za širenje informacija u masovnim medijima i sadržajima koje oni prenose, ipak se često mogu uočiti neprovjerene ili potpuno netočne i diskriminirajuće informacije te pogrdni nazivi (Knezović i Maksimović, 2016). Upravo takav oblik informacija o djeci s teškoćama u razvoju (dalje u tekstu: TUR) i osobama s invaliditetom (dalje u tekstu: OSI) može se vidjeti, čuti ili pročitati u masovnim medijima. Prezentacija OSI u medijima oduvijek je naginjala netočnim i stigmatizirajućim pogledima u popularnoj kulturi (Abbas i sur., 2004, prema Vuk, 2020). Djeca s TUR i OSI suočavaju se s manjkom medijskog prostora i slabom zastupljenošću, a u trenucima predstavljanja najčešće se to čini kroz njihov invaliditet umjesto da se ističe njihovo djelovanje i sveobuhvatan život. U masovnim medijima se može naići na korištenje nepravilnih termina i pogrešno oslovljavanje djece s TUR i OSI, pa se tako često nailazi na pojam „djeca/osobe s posebnim potrebama“ (Makovica, 2020). Ovakve te druge netočne informacije i razne ideje koje su masovni mediji kao posrednici proširili, pojedinci često nekritički usvajaju, a zatim primjenjuju u vlastitom životu (Ružić, 2009, prema Knezović i Maksimović, 2016). Kako bi pojedinac informaciju iz masovnih medija primio, obradio te zatim usvojio s dozom opreza, mora imati razvijeno kritičko mišljenje. Kritički misliti znači iznositi vlastite stavove u odnosu na informacije koje prenose mediji (Hercigonja, 2019).

Premda je nedvojbeno kako su studenti mlade osobe koje su u današnjici veći dio svog života izložene prisustvu masovnih medija, ističe se pitanje na koji način masovni mediji utječu na raznolike aspekte njihovog života, uključujući i formiranje njihovih mišljenja o svijetu oko sebe. Ipak, kao što su autorice Leutar i Štambuk (2006) navele, pretpostavka je kako su studenti

na višoj razini moralnog rasuđivanja te se razvijaju prema stupnju „u kojem shvaćaju kako bi pravednost trebala biti mjerilo za svakog pojedinca u društvu“.

1.1. Prava i mogućnosti djece s TUR i OSI

Republika Hrvatska je 2006. godine ratificirala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom te 2007. godine predstavila Nacionalnu strategiju za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom (Makovica, 2020). U Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine, izloženi su ciljevi usmjereni k senzibilizaciji naglašanih pojedinaca te društva u cijelosti o mogućnostima, pravima i potrebama OSI. Neki od tih ciljeva su:

- 1) Cilj koji je namijenjen podizanju razine svijesti javnosti o pravima OSI te koji glasi: „Poticati provedbu i periodično organizirati kampanje koje doprinose pozitivnoj percepciji osoba s invaliditetom o sposobnostima i doprinosu osoba s invaliditetom, jačanju svijesti o pravima osoba s invaliditetom i zabrani njihove diskriminacije te univerzalnom dizajnu“ (Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine, NN 42/2017). Do sada, 2015. godine bila je održana samo jedna kampanja s ciljem promicanja osnovnog ljudskog prava na život u zajednici.
- 2) Cilj usmjeren k podizanju razine svijesti javnosti o pravima OSI koji glasi: „Povećati mogućnost predstavljanja osoba s invaliditetom na jednakoj osnovi s drugim građanima u općim programima medija (posebno Hrvatske radiotelevizije) i specijaliziranim programima, te intenzivirati suradnju s HRT-om vezano uz obveze čl. 8. Konvencije...“ (Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine, NN 42/2017).
- 3) Cilj koji je među ostalim usmjeren k postizanju veće razine znanja o OSI, glasi: „Uvesti interdisciplinarni kolegij o potrebnoj podršci osobama s invaliditetom na fakultete i veleučilišta koji su povezani s područjem invaliditeta (npr. medicinski, edukacijsko-rehabilitacijski, studij sestrinstva, fizioterapije, radne terapije, odgoj i obrazovanje, građevina, promet, arhitektura)“ (Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine, NN 42/2017). Ovaj cilj nije ostvaren.

U pripremi je nova Nacionalna strategija za izjednačavanje mogućnosti za OSI.

Na Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda 1989. godine usvojena je Konvencija o pravima djeteta, međunarodni dokument koji sadrži univerzalne standarde koje svaka država potpisnica Konvencije mora jamčiti svakom djetetu. Vlada Republike Hrvatske donijela je posebnu odluku kako se Hrvatska smatra potpisnicom Konvencije od dana osamostaljenja od bivše države: 8. listopada 1991. godine (United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF], bez.dat.). U Konvenciji o pravima djeteta (1989), članku 2. navodi se: „1. Države stranke poštivat će i osigurati svakom djetetu na svom području prava navedena u ovoj Konvenciji bez ikakve diskriminacije prema djetetu, njegovim roditeljima ili zakonskim skrbnicima glede njihove rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnoga, etničkoga ili socijalnog podrijetla, imovine, teškoća u razvoju, obiteljskog podrijetla ili kakve druge okolnosti. 2. Države stranke poduzet će sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja koji polaze od položaja, djelatnosti, izraženog mišljenja ili uvjerenja roditelja, zakonskih skrbnika ili članova obitelji.“. Osim toga, u članku 23. navedeno je: „1. Države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo djelatno sudjelovanje u zajednici.“ (Konvencija o pravima djeteta, 1989).

UNICEF (2013) navodi kako se djeca s TUR često susreću s različitim oblicima isključenosti u različitim mjerama, koje ovise o faktorima kao što su: tip teškoće, mjesto življenja, kultura ili sloj kojem pripadaju. Također, isključenost djece s TUR često je posljedica nevidljivosti. Naime, malo je zemalja koje posjeduju točne podatke o zastupljenosti djece s TUR među stanovništvom te utjecaju teškoće na njihov život. Upravo su neznanje o prirodi i uzroku teškoća te podcjenjivanje sposobnosti djece s TUR glavne su prepreke k inkluziji i ostvarivanju jednakih mogućnosti. Tu su i pogrešni stavovi koji postoje u cijelom društvu – među stručnim osobama, političarima, obitelji, vršnjacima, ali i kod same djece s TUR. Sve navedeno te mnoštvo drugih prepreka za jednake mogućnosti i tretman drže djecu s TUR u tišini i marginalizaciji. Iako se predrasude najviše smanjuju kroz izravne interakcije, važnu ulogu u promicanju inkluzije imaju i mediji. Mediji mogu poslati pozitivnu poruku o jednakosti djece s TUR i OSI, ali istovremeno mogu i promicati pogrešna tumačenja i stereotipe koji dodatno promiču socijalne predrasude (UNICEF, 2013). Autor Opačak (2006, prema Vuk, 2020) također navodi kako su neki od faktora koji pridonose kršenju prava djece s TUR nedovoljna informiranost, nedostatak znanja i vještina društva.

Iz svega navedenog, možemo zaključiti kako svako dijete s TUR (a kasnije i OSI), od početka života ima pravo na zaštitu od diskriminacije, pravo na dostojanstvo i jednako sudjelovanje u zajednici, a državne stranke zadužene su za provođenje svih potrebnih mjera kako bi se ta prava ostvarila te kako bi ove osobe zaista jednakopravno mogle sudjelovati u svim aspektima društva. Iako su prava djece s TUR i OSI jasno navedena u ovim dokumentima, ona se i danas često ne poštuju i ne provode u stvarnosti. Ovo posljedično utječe i na prikaz djece s TUR i OSI u masovnim medijima, koji je također iskrivljen, bez nadzora i posljedica, o čemu će biti riječi kasnije u tekstu.

1.2. Masovni mediji

1.2.1. Masovno društvo

U današnjem svijetu nailazimo na termin „masovno društvo“, kojeg obilježava industrijalizacija, urbanizacija, konzumerizam, birokracija društvenog života te širenje masovnih medija i kulture. „Masovno društvo“ i „masa“ predstavljaju velike i nepregledne skupine ljudi za razliku od pojma „grupe“ koji označava manje brojeve. Termin „masa“ proizašao je kao posljedica moderne industrije i masovne proizvodnje u kojima se pojedincu nameće ponašanje serijskog tipa (Dulčić, 2014). Masovno društvo je društvo u kojem se gube tradicionalne ljudske veze, neposredni kontakt s drugim pojedincima i prirodnom okolinom. U njemu dolazi do razaranja primarnih zajednica, koje se zamjenjuju sa sekundarnim, anonimnim i neučestalim odnosima (Dulčić, 2014). U skladu s pojmom masovno društvo, nastao je i pojam masovni mediji koji predstavlja dio te društvene strukture i komunikaciju koja joj je primijenjena (Dulčić, 2014). Pojedinaac u masi još uvijek ima samokontrolu te se njegova aktivnost odvija po individualnim izborima, ali je stalno izložen vanjskim utjecajima medija i promidžbe te prema tome oblikuje svoje ponašanje onako kako se od njega očekuje (Dulčić, 2014).

1.2.2. Što su masovni mediji?

Prema Hrvatskoj enciklopediji (2021), masovni mediji (engl. mass media) skupni su naziv za „komunikacijska sredstva, sredstva javnog priopćavanja i ustanove koje djeluju na velik broj čitatelja, slušatelja i gledatelja“. Nastali su u skladu s napretkom tehnoloških inovacija (tiskarski stroja računala, mobitela, kamera itd.), a danas ih razlikujemo prema tipu, razini, dosegu, obliku vlasništva, programu i načinu privređivanja. Najpoznatija podjela masovnih medija je upravo

ona prema tipu, u kojoj ih dijelimo na: knjigu, televiziju, radio, tisak (novine), film te nosače zvuka i slike (video, CD, DVD). Simbolička dobra, odnosno poruke, ovim sredstvima mogu se podijeliti i reproducirati u neograničenom broju te su dostupne svim članovima društva. Povećanjem broja medijskih vrsta i kanala, povećala se i publika koja se sastoji od pojedinaca koji selektivno i tek ponekad kritički različito dekodiraju poruke dobivene putem medija, najviše pod utjecajem društvene okoline u kojoj se nalaze (Hrvatska enciklopedija, 2021). Različiti teoretičari različito definiraju masovne medije, pa tako neki od njih smatraju kako su masovni mediji samo novine, radio, televizija i internet. Drugi pak navode kako u masovne medije spadaju i tisak, radio, TV, film te nosači zvuka (Malović, 2007, prema Balvan, 2017). Autorica Martinić (1994), prema Balvan (2017) navodi kako postoji šest glavnih funkcija masovnih medija: „informativna (tvorba i skupljanje obavijesti), selekcijska (izbor i objašnjenje primljenih informacija), eksplikacijska (korištenje sadržaja za stvaranje koherentnih predodžaba), pedagoška (prenošenje znanja i kulturnih vrijednosti), zabavna (odmor, opuštanje, razonoda) i estetska (stvaranje specifičnih medijskih estetskih oblika)“. Masovni mediji imaju četiri temeljne funkcije: 1. informacije, 2. zabava, 3. uvjeravanje te 4. transmisija kulture (Miliša i sur., 2009, prema Antolčić, 2016).

Pojam koji je usko vezan za masovne medije je masovna komunikacija. Masovna komunikacija podrazumijeva tehnike i institucije uz čiju pomoć, upotrebljavajući tehnološka sredstva, specijalizirani stručnjaci šire simboličke sadržaje s veoma širokom, rasprostranjenom i heterogenom publikom (Rotar, 2007, prema Balvan, 2017). Ona se očituje kada se komunikator koristi masovnim medijima u svrhu komuniciranja s brojnom publikom (Malović, 2007, prema Balvan, 2017). Masovnom komunikacijom, koja je pod snažnim utjecajem globalne politike i kapitala te promiče određene vrijednosti, stil života i stavove, stvara se „trend masovne kulture, popularnog i nepopularnog, prihvatljivog i neprihvatljivog, ostavljajući sve manje mjesta za kulturološku različitost“ (Balvan, 2017).

Pravila i smjernice za prenošenje poruka i informacija u masovnim medijima, mogu se pronaći u mnogim dokumentima, od kojih je jedan Kodeks časti Hrvatskih novinara. Hrvatsko novinarsko društvo [HND] (2009) u kodeksu časti hrvatskih novinara navodi: „Pravo na točnu, potpunu i pravovremenu informaciju te slobodu mišljenja i izražavanja misli jedno je od temeljnih prava i sloboda svakog ljudskog bića...“. Osim toga, u Kodeksu časti hrvatskih novinara naveden je i niz pravila kojeg novinari trebaju slijediti pri izvještavanju i prenošenju informacija publici. Neka od tih pravila su: „U svom su radu novinari dužni braniti ljudska prava, dostojanstvo, slobode i vrijednosti...“, „Novinar je obvezan iznositi točnu, potpunu i

provjerenu informaciju“ i „uvažavati čast, ugled i dostojanstvo osoba ili skupina s kojima polemizira“ (HND, 2009). Također, naglašeno je kako se posebna odgovornost očekuje „kad se izvještava ili komentira prava, potrebe, probleme i zahtjeve manjinskih društvenih skupina.“ te da je „Nedopustivo je koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije.“ (HND, 2009).

1.2.3. Što masovni mediji predstavljaju i omogućavaju?

Masovni mediji predstavljaju glavno komunikacijsko sredstvo između odašiljatelja i primatelja poruke te tako aktivno sudjeluju u životu pojedinca od njegove najranije dobi (djetinjstva). U današnjici se nameću kao interaktivna nužnost i najkorišteniji oblik razonode, a virtualni oblici masovnih medija potiskuju sve stare oblike komunikacije, od kojih je najistaknutija komunikacija „licem u lice“, u neposrednoj interakciji s drugim pojedincem (Knezović i Maksimović, 2016). Masovni mediji postali su glavni izvori informacija, zabavnih i edukativnih sadržaja u životu suvremenog pojedinca. Informacije se prenose velikom brzinom širom svijeta i dostupne su velikom broju ljudi (Knezović i Maksimović, 2016). Oni su sveprisutni i utječu gotovo na sva područja čovjekova života (Balvan, 2017). Shodno tome, u današnjem svijetu gotovo je nemoguće sagledati aspekte života mladih ljudi izvan konteksta medija, koji sve više zamjenjuju druga sredstva i pokretače socijalizacije te na taj način utječu na formiranje različitih životnih vrijednosti i stilova (Miliša i Milačić, 2010). Mladi u velikoj mjeri svoja iskustva te slike života i svijeta kreiraju putem „medijskog iskustva“, odnosno sadržaja kojeg mediji nude te načina na koji je on prezentiran (Valković, 2016). Vrijednosti koje mediji promiču usmjeravaju aktivnosti mladih, a promicani stavovi utječu na njihov odnos prema društvenim problemima (Miliša, 2009, prema Balvan, 2017). Iako živimo u svijetu u kojem postoji pregršt suvremenih tehnologija i medija, ujedno živimo i u društvu punom socijalno izoliranih pojedinaca (Miliša i Milačić, 2010). Isto potvrđuje autor Valković (2016), kada navodi kako mediji mogu stvoriti osjećaj pripadnosti i sudjelovanja, ali u isto vrijeme mogu poticati i osjećaje izoliranosti te odvojenosti. Putem medija, bez vremenskih i prostornih barijera koje ometaju protok informacija, mladi ljudi mogu dobiti željene informacije bez izravne komunikacije (Mandarić, 2012). Tako i traženje te dobivanje informacija putem interneta podržava individualno djelovanje jer se korisnik sam može kretati unutar tog prostora te nije upućen na pomoć drugih ljudi (Suss, 2004, prema Valković, 2016). Zbog toga, kontakti sa stvarnošću mogu biti oslabljeni (Mandarić, 2012).

1.2.4. *Masovni mediji i društvo*

Autorica Dulčić (2014) navodi kako se uloga medija (kao pokretača ljudskih akcija i elemenata društvene strukture) mijenja usporedno s društvenim promjenama, ali mediji uvijek ostaju odraz društvenih odnosa. Kroz povijest je vidljivo kako društvene promjene prate promjene u tehnologiji. Mediji u današnjici postaju izravni pokretači društvenih promjena i participiraju u strukturi društvene moći. Kulturna publika postaje masovna, a medijima upravljaju i manipuliraju snažne državne institucije i oligopolne organizacije. Mediji su akteri razvoja društva, faktor dinamike i tranzicije društvenih procesa. Oni komuniciraju sa mnogobrojnim strukturama društva putem poruka određenog sadržaja i na taj način usmjeravaju i održavaju dinamiku struktura društva (Dulčić, 2014). Pod tiranijom tržišta postepeno sve više utječu na potrebe svih populacijskih segmenata društva, najviše mladih (Miliša i Milačić, 2010). Primjenom masovnih medija dolazi do nastanka kulturnih pojava novog društvenog tipa, koje su imanentne socijalnom profilu masovne kulture i na taj način djeluje se na formiranje društvenih grupa koje pridonose razvoju globalizacije i otvorenog društva (Balvan, 2017). Zbog svega navedenog, autorica Dulčić (2014) navodi kako ako se želi istraživati značaj ili utjecaj medija na dinamiku društvene strukture te društvena zbivanja u suvremenom društvu, mediji se moraju promatrati kao dio društvene strukture. Elektronički mediji mijenjaju društvena ponašanja, međuljudske odnose i komunikaciju mladih ljudi. Uz tradicionalne institucionalne čimbenike postali su bitan čimbenik socijalizacije, odgoja i obrazovanja. Mediji igraju veliku ulogu kao sredstvo informiranja, prenošenja vrijednosti, stvaranja određene vizije vlastitog života i svijeta oko sebe te oblikovanja životnih stilova i identiteta (Mandarić, 2012). Masovni mediji doprinose sveopćoj informiranosti društva, mijenjanju obrazaca društvenog ophođenja mladih te njihovog ponašanja prema ostalim pripadnicima društva i događajima u društvu (Knezović i Maksimović, 2016). Osim toga, pristup masovnim medijima znatno je olakšan, pa se tako svi spomenuti oblici medija (televizija, radio, tisak itd.) danas mogu pronaći na društvenim mrežama i internetu, tj. svi mediji dostupni su publici na jednom mjestu (Makovica, 2020). Autor Valković (2016) navodi kako danas ne postoji dio društvenog života u kojem se ne osjeća utjecaj medija, a prožetost svakodnevnog života medijima najviše je vidljiva kod djece i mladih s obzirom da su ove generacije u kontaktu s medijima već od samog početka života. Tradicionalni, „Neformalni“ model socijalizacije odvija se pod utjecajem raznih čimbenika unutar situacija na temelju kojih se grade nova, različita iskustva. S druge strane, u

današnjici upravo konzumiranje medija postaje prigoda za socijalizaciju, a takva socijalizacija ne pruža velike mogućnosti za produbljenje vlastitog identiteta ili cjelovitije shvaćanje stvarnosti (Valković, 2016). Pojedinaac se sam susreće s ponuđenim sadržajem, a kriterij odabira sadržaja postaju korisnost ili trenutna aktualnost (Fritz, Sting i Vollbrecht, 2003, prema Valković, 2016). Uz to, vidljivo je kako mediji bitne informacije o raznim društvenim temama zamjenjuju traćem, osobnim i obiteljskim životom slavnih osoba te istraćuju isključivo one dijelove prošlosti koji će biti medijski zanimljivi (Dulčić, 2014).

1.2.5. Utjecaj masovnih medija na mlade

Hrvatska radiotelevizija [HRT] (2016) navodi sljedeće o pojmu „utjecaj medija“: utjecaj medija je „...promjena predodžbi, stajališta i ponašanja pojedinaca i skupina uvjetovana uporabom medija. Dokazano je i empirijski i znanstveno da mediji svojim izvještavanjem u određenoj mjeri utjeću na korisnike, osobito u izvanrednim situacijama poput ratova ili nesreća, ali i u svakidašnjim prilikama. Preko informacija koje objavljuju, kao i analizama i komentarima, daju ulazne podatke na temelju kojih pojedinci, odnosno političke, socijalne, etničke i druge skupine formiraju svoja stajališta. Utjecaj također ovisi o tome kako se poruke prenose, kako su oblikovane i selektirane, koliko su u suglasju s drugim izvorima, koliko se često pojavljuju, koliko su sugestivne, komu se obraćaju i sl. Drži se da mediji češće učvrćuju postojeća stajališta nego što stvaraju nova, da lakše potiću mišljenja o novim i nepoznatim pojavama nego što mijenjaju mišljenja o već poznatima te da lakše utjeću na neopredijeljene, neodlučne ili društveno izolirane pojedince. Utjecaj raste ako mediji šalju usklađene poruke, ako su usredotoćeni na konkretne pojave, ako se poruke ponavljaju često i u duljem razdoblju. Istraćivanja i spoznaje o utjecaju medija imaju veliku važnost za određivanje uravnoteženih odnosa medija i politike, kao i za uređivanje medija, osobito u osjetljivim pitanjima zaštite mladeži, suzbijanja nasilja, zaštite osobnosti građana i dr...“ (HRT, 2016).

1.2.6. Negativne posljedice masovnih medija

Unatoć prednostima pojave i uporabe masovnih medija, bitno je naglasiti i negativne strane. Nezreli umovi djece i mladih sve su više izloćeni različitim sadržajima koje dobivaju putem masovnih medija što utjeće na njihovo ponašanje u društvu, ali i samu informiranost o različitim pojavama općenito (Knezović i Maksimović, 2016). Autor Valković (2016) navodi kako je utjecaj djelovanja medija u kontekstu socijalizacije vidljiv najviše u tri područja: oblikovanju osobnog i kolektivnog identiteta, drugaćijem shvaćanju i „formiranju“ znanja i novoj ulozi koju

imaju učitelji u edukativnom procesu. U isto vrijeme, odgojno-obrazovnu ulogu medija zamijenilo je namjerno nametanje etičkih i moralnih vrijednosti te stavova društva – manipulacija (Hercigonja, 2019). Uz postojanje svih spomenutih zakona o pravima djece s TUR i OSI te pravila o prenošenju informacija, u masovnim medijima i sadržajima koje oni prenose, veoma često možemo vidjeti ne provjerene ili potpuno netočne, diskriminirajuće, pogrdne nazive i informacije koje se šire do iznimno velikog broja ljudi, svih dobnih skupina (Knezović i Maksimović, 2016). Upravo to utvrđuju i autori Malović, Ricciardi i Vilović (1998), prema Knezović i Maksimović (2016) kada navode kako je u masovnim medijima moguće vidjeti pregršt izmišljenih informacija i intervju, vijesti upitnog podrijetla, podataka koji nisu dokazani i drugo. Često se može naići i na namjerno objavljivanje vijesti u kojima se promiču stereotipi isključivo u svrhu zarade (Makovica, 2020). Prema tome, informacije koje se dobivaju putem masovnih medija samo su portreti svijeta koji nude određeno gledanje na stvarnost, a sam primatelj informacija zadužen je za njihovo dekodiranje i dešifriranje. Na samu interpretaciju medija te dobivenih informacija utjecat će institucionalno okruženje, materijalni uvjeti i osobni resursi pojedinca (Balvan, 2017). Logično, sve navedeno često može imati i negativne posljedice. Razne ideje koje su masovni mediji kao posrednici proširili, pojedinci često nekritički usvajaju te zatim primjenjuju u vlastitom životu (Ružić, 2009, prema Knezović i Maksimović, 2016). Učenje koje se nekada odvijalo kao posebno kognitivno iskustvo, danas se odvija u kontekstu slobodnog vremena i zabave (Valković, 2016).

Danas, vodeće mjesto u prijenosu informacija, komunikaciji i pružanju zabavnog sadržaja zauzima masovni medij Internet. Informacije koje se prenose internetom, putuju velikom brzinom i lako su dostupne, a komunikacija s drugim korisnicima je jednostavna (Knezović i Maksimović, 2016). Internet pruža mogućnost oblikovanja (ponekad iskrivljenog) i javnog izražavanja svojeg mišljenja (Dulčić, 2014). Ponekad, takva (moglo bi se reći dvostruko iskrivljena) informacija stiže do još većeg broja ljudi. Općenito, tehnološki napredak i sukladan razvoj medija omogućili su da svatko može plasirati svoje mišljenje u medijski prostor. Na taj način se uzrokuje „zagađenost“ medijskog prostora te se ugrožava medijska vjerodostojnost, a publika sve teže može razaznati stvarnost od laži i neistina (Dulčić, 2014).

Zaključno, iako razvoj tehnologije i pojava novih medija sadrže mnoštvo pozitivnih aspekata, situacija po pitanju etike informacija koje se prenose znatno se pogoršala. Uzrok tome (među ostalim) može se tumačiti i služenje „novinarskom patkom“, odnosno namjernim izmišljanjem vijesti kako bi se povećala gledanost ili naklada (Ružić, 2008, prema Knezović i Maksimović, 2016). Mediji bi se trebali promatrati kroz različitosti njihovih dimenzija

(moralna, kognitivna, socijalna, estetska i interpretativna) što bi posljedično utjecalo na njihovo ispravno korištenje i razumijevanje današnje kulture (Valković, 2016). Također, zbog svega navedenog, ističe se važnost učenja „kretanja“ internetom kako bi djeca i mladi znali ispravno odabrati informacije (Tapscott, 2009, prema Valković, 2016). Kretanje internetom činilo bi jednu domenu razvijanja medijske kompetentnosti u sustavu obrazovanja. Medijska kompetentnost obuhvaća različite dimenzije, a njen krajnji cilj je formiranje kritičkog stava i promišljanje o informacijama koje dobivamo putem medija, što bi doprinijelo sigurnom, odgovornom i samostalnom djelovanju (Valković, 2016).

1.2.7. Predstavljanje djece s TUR i OSI u medijima

Teškoće u razvoju i invaliditet utječu na socijalno funkcioniranje osobe na način koji je određen nizom čimbenika koji se mogu vidjeti u interakciji s okolinom (Vuk, 2020). OSI nemaju svoju kulturu u tradicionalnom „fizičkom“ smislu, ali posjeduju kulturu u „unutrašnjem“ smislu, koja među ostalim, uključuje i zajednička iskustva: znanje o tome kako je biti etiketiran, smatran „drugačijim“, razlikovati se po specifičnim značajkama od ostalih članova društva, osjećati sažaljenje drugih spram sebe te posjedovati dar jedinstvenosti u svijetu gdje se malo tko ističe (Walker, 1998, prema Vuk, 2020). S obzirom da ljudi stvaraju stereotipe prema određenim strukturnim značajkama neke skupine, često kada se govori o djeci s TUR i OSI mogu se čuti riječi poput gubitka, tragedije i ovisnosti o drugima (Vuk, 2020). Tijekom povijesti, prezentacija OSI u medijima često je naginjala netočnim i stigmatiziranim pogledima u popularnoj kulturi (Abbas i sur., 2004, prema Vuk, 2020). Nadalje, autorica Makovica (2020) navodi kako je glavni problem u predstavljanju OSI u medijima manjak medijskog prostora. OSI su izrazito slabo zastupljene, a u trenucima predstavljanja, najčešće se to čini kroz njihov invaliditet umjesto da se ističe njihovo djelovanje i sveobuhvatan život. Jedan od najčešćih primjera je pogrešno oslovljavanje OSI te korištenje krivih termina koji su vezani za OSI, pa tako u raznim tekstovima možemo vidjeti pojam „djeca/osobe s posebnim potrebama“. Osim toga, poglavito su tu i teme koje se odnose na nepravdu koja je počinjena prema OSI, zakinutost, marginaliziranost, sažaljenje, donošenje Vladinih odluka u vezi OSI te isticanja financijskih potreba koje dovode do zaključka kako su OSI zapravo „teret društva“. Posljedično, pogrešnim predstavljanjem OSI utječe se i na formiranje pogrešnih mišljenja te postupaka prema ovim osobama (Makovica, 2020). Također, autor Hevey (1997), prema Vuk (2020) navodi kako su OSI u medijima (najčešće kroz fotografiju) prikazane kroz dobrotvorna oglašavanja, koja kod široke publike izazivaju osjećaje sažaljenja i stvaranje negativnih pogleda na OSI. Osim toga,

jedan od problema s kojima se suočavamo danas u zabavnoj industriji je i zapošljavanje glumaca bez invaliditeta u svrhu portretiranja OSI (Vuk, 2020). U medijima nalazimo malo sadržaja koji je namijenjen OSI i koji pridonosi njihovom potpunom uključivanju u društvo, na primjer, kvalitetnim osvještavanjem građana o životu osobe s invaliditetom iz osobne perspektive (Makovica, 2020).

Autorica Makovica (2020) provela je istraživanje u kojem je ispitivala iskustva i mišljenja 117 OSI te nastojala utvrditi podatke o stereotipima vezanim za OSI (jesu li ispitanici (OSI) doživjeli stereotipe te koje). Među ostalim, obrađivala su se i pitanja koja su se odnosila na prikaz OSI u medijima. U jednom od pitanja od ispitanika se tražilo da ocijene obradu tema koje su vezane za OSI u medijima. 31% ispitanika ocijenilo je prikaz u medijima ocjenom 1, 25,9% ispitanika ocjenom 2, 26,2% ispitanika ocjenom 3, 6% ispitanika ocjenom 4 te je 0,9% ispitanika ocijenilo obradu tema ocjenom 5. Nadovezujući se na prethodno pitanje, od ispitanika se tražilo da navedu koje su teme po njihovom mišljenju najzastupljenije prilikom izvještavanja u medijima. Čak 82,1% ispitanika odgovorilo je da su najzastupljenije tužne teme, dok ih je samo 17,9% navelo motivirajuće/sretne priče. Također, 59% ispitanika smatra kako se u izvještavanju o OSI ne koriste ispravni termini/pojmovi. Na pitanje smatraju li ispitanici kako su OSI dovoljno prisutne u medijskom prostoru, 94,9% ispitanika odabralo je odgovor ne. Premda je u anketi bilo ponuđeno i pitanje u kojem su ispitanici mogli iznijeti svoje stavove i komentare na anketu, osvrnuli su se i na televizijski program u kojem se obrađuju teme vezane za OSI, ali koji se prikazuje isključivo u jutarnjem terminu te u kojem ne gostuju OSI, nego druge osobe prezentiraju njihove probleme (Makovica, 2020). Autorica Makovica (2020) na temelju svog istraživanja dolazi do nekoliko zaključaka: kako mediji svojim djelovanjem utječu na stvaranje stereotipa, korištenjem pogrešne terminologije u medijima se stvara dojam da su OSI teret društva te se tematika OSI u medijima obrađuje kroz teme s negativnim konotacijama. Sve navedeno popratno se preslikava i na odnos društva prema ovim osobama.

S druge strane, autorica Vuk (2020) provela je istraživanje u vremenskom rasponu od 3 mjeseca, u kojem je kroz analizu sadržaja u nacionalnim i regionalnim novinama željela utvrditi učestalost pojavnosti tekstova o OSI. U istraživanju je obuhvatila i pojavnost filmova koji uključuju OSI na programima Hrvatske radiotelevizije. Kroz istraživanje je uočila da se u novinama piše o djeci s TUR i OSI te da su ove osobe zastupljene su u medijima, ali u malom broju. Osim toga, društvo pokazuje nezainteresiranost za probleme djece s TUR i OSI, što posljedično uzrokuje barijere u komunikaciji koje dovode do raznih stereotipa i predrasuda. Autorica navodi kako društvo, zbog manjka informiranosti, nije zainteresirano za slušanje

problema djece s TUR i OSI. Postotak filmova o djeci s TUR i OSI, veoma je mali. Zaključno, djeca s TUR i OSI, premalo te često uopće nisu zastupljeni u medijima, a njihova pojavnost u medijima većinom je usmjerena na prikaz njihovog invaliditeta, a ne njihovog života i utjecaja u društvu (Vuk, 2020).

Veoma je važno da djeca s TUR i OSI sami govore o svojim osjećajima i životu (Vuk, 2020). Veća uključenost OSI u medijima uvelike bi utjecala na smanjenje pogrešnih stavova i stereotipa te bi pridonijela osviještenosti društva o ovim osobama (Makovica, 2020). Zapošljavanje glumaca sa invaliditetom u filmskoj industriji pridonijelo bi povezivanju invaliditeta sa socijalnim svijetom od strane publike (Abbas i sur., 2004, prema Vuk, 2020). Iz navedenog, može se zaključiti kako bi veća pojavnost djece s TUR i OSI pozitivno utjecala na njihovu poziciju u društvu i bolje razumijevanje TUR i invaliditeta.

1.3. Kritičko mišljenje i stavovi mladih prema djeci s TUR i OSI

Prema Hrvatskoj enciklopediji (2021) „mišljenje je kompleksan psihički proces, koji zbog složenosti nije u potpuno proučen“. Ono se sastoji od namjernog i nenamjernog služenja „različitim kognitivnim doživljajima (osjeti, percepcije, predodžbe, pamćenja, riječi, pojmovi, stavovi itd.), što sve zajedno čini ono što se zove naša „svijest o sebi i zbivanjima oko sebe“. Čovjek u procesu mišljenja koristi različite „alate“, među kojima su najpoznatiji simboli i pojmovi. Zbog kompleksnosti ovog pojma, kroz povijest bio je tumačen od strane raznih istraživača, filozofa i znanstvenika. Autori Miliša i Ćurko (2010) osvrnuli su se na dva djela autora Johna Deweya, u kojima se pobliže promišlja o različitim oblicima mišljenja. U svom djelu „*How We think?*“ autor Dewey tvrdi da je obično mišljenje ograničeno na vjerovanja koja su nastala na temelju dokaza ili svjedočanstava u kojem je osoba prisustvovala. Ponekad, vjerovanje je prihvaćano s veoma malo ili bez dokaza koji podupiru to mišljenje. S druge strane, postoji proces kojeg autor naziva „reflektirajuće mišljenje“ u kojem se dokaz ili osnova za vjerovanje aktivno traži te primjereno ispituje (Dewey, 1903, prema Miliša i Ćurko, 2010). Pojam „reflektirajuće mišljenje“ danas je poznat pod nazivom „kritičko mišljenje“ (Miliša i Ćurko, 2010). U svom drugom djelu, „*Democracy and Education: Introduction to the Philosophy of Education*“, Dewey se nadovezuje: ono mišljenje koje ne povećava učinkovitost rada i koje nam ne omogućuje da spoznamo više sami o sebi te svijetu koji nas okružuje, deklarira se samo kao obična misao, a mišljenje je zapravo „metoda razumnog učenja, učenja koje uključuje i nagrađuje um“ (Dewey, 1926, prema Miliša i Ćurko, 2010). Drugi autori

definiraju mišljenje i kao psihički proces kojim određujemo svojstva različitih pojava i odnosa među njima, a kritičko mišljenje kao misaoni proces kojim analiziramo, prosuđujemo i vrednujemo pojave oko sebe (Kolić-Vehovec, 1999, prema Hercigonja, 2019). Kritičko mišljenje pojedincu omogućava da razmišlja o problemu odvajajući se od vlastitog mišljenja, već utvrđenih stavova i predrasuda o tom problemu te uz pomoć logike dođe do prigodnog rješenja i saznanja u što treba vjerovati te novog stava o tom sadržaju. Prema tome, kritički misliti znači analizirati i svoj odnos prema društvenoj situaciji te iznositi vlastite stavove u odnosu na informacije koje prenose mediji (Hercigonja, 2019).

Autori Miliša i Ćurko (2010) navode kako se školstvo u Republici Hrvatskoj i u svijetu još uvijek temelji pretežito na nekritičkom prenošenju informacija. Zbog toga, upitno je koliko zapravo osoba od najranijeg djetinjstva, kroz ovaj oblik obrazovanja uspije razviti kritičko mišljenje o svijetu oko sebe. Upravo su odgojitelji, učitelji te sve ostale osobe koje sudjeluju u odgoju i obrazovanju djece i mladih, dužni biti zagovornici i predvodnici u razvoju kritičkog mišljenja prema masovnim medijima i njihovim sadržajima, kako bi izbjegli ili ublažili manipulativne utjecaje masovnih medija (Knezović i Maksimović, 2016). Odgoj za upotrebu medija trebao bi biti sastavni dio obrazovanja mladih, koji bi ih osposobio za samostalno korištenje i razvoj kritičkog stava prema sadržajima koji se prezentiraju u medijima (Mandarić, 2012).

Autorice Leutar i Štambuk (2006) su, u skladu s tvrdnjom da je socijalno ponašanje pojedinca povezano s njegovim usvojenim stavovima te bi se mijenjanjem stavova moglo utjecati i na mijenjanje čovjekova ponašanja, provele istraživanje u kojem su nastojale utvrditi stavove mladih u tranzicijskoj Hrvatskoj prema osobama s tjelesnim invaliditetom. U istraživanju je sudjelovalo 166 mladih ispitanika (80 ispitanika 3. i 4. godine studija te 86 učenika osnovne škole). Rezultati istraživanja su pokazali da studenti imaju pozitivnije stavove prema OSI nego osnovnoškolska djeca. Pretpostavka je kako su studenti na višoj razini moralnog rasuđivanja te se razvijaju prema stupnju „u kojem shvaćaju kako bi pravednost trebala biti mjerilo za svakog pojedinca u društvu“ (Leutar i Štambuk, 2006). Osim toga, studenti su stariji te imaju više iskustva s različitim grupama ljudi što utječe i na njihove stavove prema različitim ljudima. Osim toga, autorice su utvrdile kako postoji značajna korelacija između povećanog kontakta s OSI te pozitivnih stavova i promjene stereotipa prema ovim osobama.

Iz svega navedenog, može se zaključiti kako osoba koja ima dobro razvijeno kritičko mišljenje može svjesno razlučiti neistinite informacije od istinitih ili poduzeti postupke kojima

će utvrditi pouzdanost dobivenih informacija. S obzirom da su studenti osobe koje se nalaze na višim razinama obrazovanja, može se pretpostaviti kako će imati razvijeno kritičko mišljenje te će samim time biti u mogućnosti i s oprezom primiti informacije dobivene iz masovnih medija. Također, može se zaključiti kako osobe koje su se u životu više puta susrele te imale priliku provesti neko vrijeme s OSI imaju pozitivnije stavove te ispravnije mišljenje prema ovim osobama.

2. Opći i specifični ciljevi rada

Opći cilj ovog rada bio je utvrditi utječu li, u kojoj mjeri te na koji način masovni mediji na formiranje mišljenja hrvatskih studenata o djeci s TUR i OSI te prikupljeno znanje povezati s dosadašnjim empirijskim i teorijskim saznanjima o ovoj temi. Specifični ciljevi bili su:

- Utvrditi iz kojih izvora studenti u RH primaju informacije i stječu znanje o djeci s TUR i OSI.
- Utvrditi raspoložu li studenti RH znanjem o djeci s TUR i OSI.
- Utvrditi postoje li razlike u mišljenjima među studentima koji su imali priliku biti u izravnom kontaktu s djecom s TUR i OSI i onih koji nisu.
- Utvrditi postoje li razlike u mišljenjima o djeci s TUR i OSI među spolovima.
- Utvrditi imaju li studenti RH pretežito pozitivna/negativna mišljenja o djeci s TUR i OSI.
- Utvrditi imaju li studenti RH pretežito utemeljena/neutemeljena mišljenja o djeci s TUR i OSI.
- Ukazati na problematičnost prenošenja neispravnih/neistinitih informacija o djeci s TUR i OSI u medijima.
- Ukazati na potrebu prenošenja ispravnih informacija i češćeg prikazivanja djece s TUR i OSI u masovnim medijima s naglaskom na prikazivanje u „pozitivnom svjetlu“.
- Ukazati na važnost stjecanja znanja o djeci s TUR i OSI.
- Ukazati na važnost razvoja i upotrebe kritičkog mišljenja pri primanju informacija koje šire masovni mediji.

3. Metode istraživanja

3.1. Mjerni instrument

Istraživanje je provedeno uporabom anketnog upitnika koji se sastojao od 58 pitanja, podijeljenih u tri dijela. Prvi dio bio je namijenjen prikupljanju općih podataka o sudionicima; dob, spol, studentski status, podaci o mjestu studiranja te fakultet na kojem ispitanici studiraju. U drugom dijelu anketnog upitnika ispitivane su varijable koje bi mogle utjecati na formiranje mišljenja studenata o djeci s TUR i OSI: dnevno vrijeme provedeno u kontaktu s masovnim medijima, izvori informacija i znanja, utjecaj informacije dobivene putem masovnih medija na formiranje mišljenja, osobno poznavanje djeteta s TUR ili OSI, mišljenje o prikazu djece s TUR

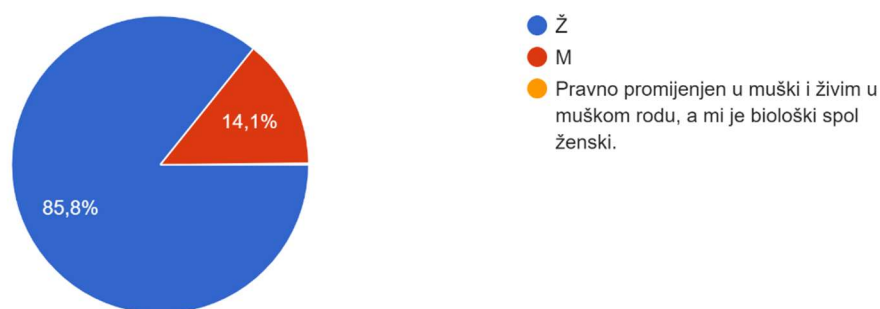
i OSI u masovnim medijima te općenita znanja o djeci s TUR i OSI. Treći dio anketnog upitnika sastojao se od Likertovih ordinalnih mjernih skala za mjerenje stavova koje su kreirane specifično za potrebe ovog istraživanja u svrhu ispitivanja već formiranih mišljenja ispitanika o djeci s TUR i OSI. Skale su sadržavale vrijednosti od 1 do 5 koje su predstavljale stupanj slaganja s iznesenom tvrdnjom (1- uopće se ne slažem, 2- uglavnom se ne slažem, 3- ne mogu se odlučiti, 4- uglavnom se slažem, 5- u potpunosti se slažem).

3.2. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja čine studenti visokoškolskih ustanova (sveučilišta, veleučilišta) u Republici Hrvatskoj u akademskoj godini 2020./2021. Dva pitanja u anketnom upitniku bila su namijenjena utvrđivanju studentskog statusa ispitanika te studiraju li ispitanici u RH. Podneseni odgovor ispitanika koji je naveo kako ne studira u RH, uklonjen je iz analize anketnog upitnika.

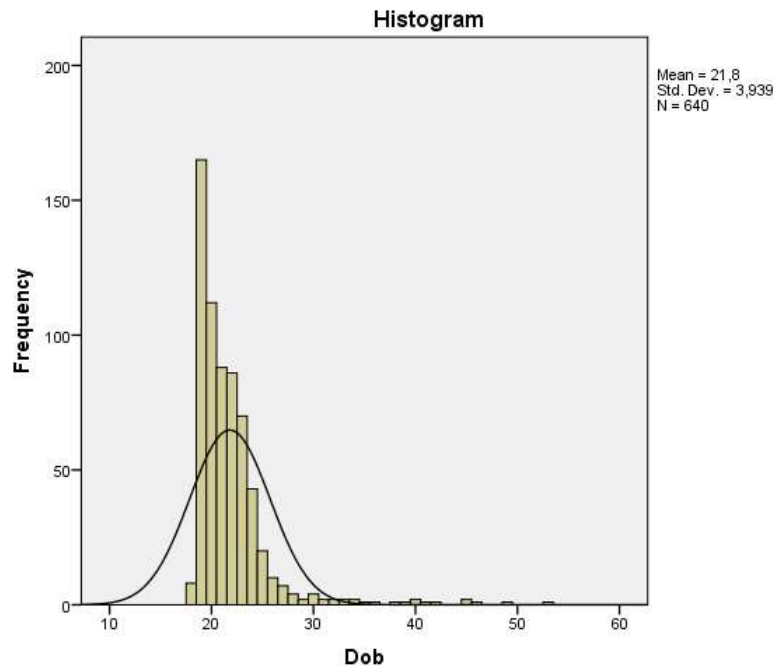
Uzorak se sastojao od 640 studenta i studentica. 85,8% (N=549) ispitanika činile su studentice, 14,2% (N=91) ispitanika činili su studenti (1 osoba se izjasnila: „Pravno promijenjen u muški i živim u muškom rodu, a mi je biološki spol ženski“). Distribucija ispitanika po spolu prikazana je na slici 1.

Molimo Vas navedite spol:
640 odgovora

Slika 1 *Distribucija ispitanika prema spolu*

Minimalna dob studenata iznosila je 18, a maksimalna 53 godine. Prosječna dob studenata iznosila je 21 godinu (M=21,80, SD=3,939). Distribucija ispitanika prema dobi prikazana je u histogramu 1.

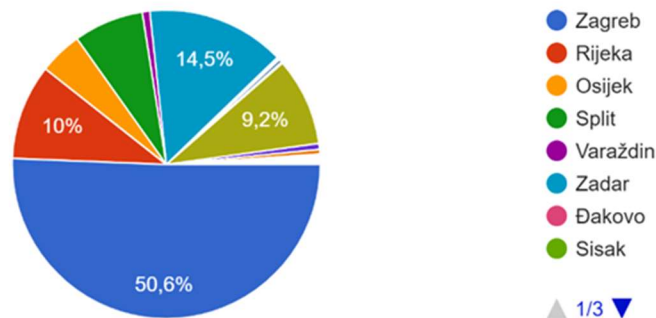
Histogram 1 *Distribucija ispitanika prema dobi*

Distribucija ispitanika obzirom na fakultet na kojem studiraju kretala se na sljedeći način: 10,78% (N=69) ispitanika navelo je da studira na fakultetu unutar Sveučilišta u Zadru, 9,06% (N=58) ispitanika navelo je Međimursko veleučilište u Čakovcu, 6,72% (N=43) Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, 6,72% (N=43) Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 6,25% (N=40) Prehrambeno-biotehnološki fakultet, 5,78% (N=37) Zdravstveno veleučilište Zagreb, 5,16% (N=33) Filozofski fakultet, 5% (N=32) Farmaceutsko-biokemijski fakultet, 4,84% (N=31) Umjetničku akademiju u Splitu, 4,06% (N=26) Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 4,06% (N=26) Pravni fakultet, 3,13% (N=20) Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2,97% (N=19) Učiteljski fakultet, 2,5% (N=16) Prirodoslovno-matematički fakultet, 1,72% (11) Tehnički fakultet Rijeka, 1,41% (N=9) Ekonomski fakultet u Osijeku, 1,09% (N=7) Ekonomski fakultet, 0,94% (N=6) Sveučilište u Zagrebu, 0,78% (N=5) Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 0,78% (N=5) Fakultet hrvatskih studija, 0,78% (N=5) Fakultet političkih znanosti, 0,78% (N=5) Fakultet strojarstva i brodogradnje, 0,63% (N=4) Medicinski fakultet, 0,63% (N=4) Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 0,63% (N=4) studenata Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije, 0,63% (N=4) studenata Akademiju likovnih umjetnosti. Po 3 ispitanika (0,47%) ispitanika studira na svakom pojedinačnom slijedećem fakultetu/sveučilištu: Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Osijek, Arhitektonski fakultet, Fakultet organizacija i informatike, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Filozofski fakultet Osijek, Geodetski fakultet, Sveučilišni učiteljski studij u Zadru te

Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Po 2 ispitanika (0,31%) studira na svakom od sljedećih fakulteta/sveučilišta: Sveučilište u Splitu, „Sveučilište“, Ekonomski fakultet u Splitu, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Medicinski fakultet u Rijeci, Nautika i tehnologija pomorskog prometa, Podvodne znanosti i tehnologije, Sveučilište u Zadru, Pravni fakultet Osijek, Sveučilišni odjel za stručne studije. Po 1 ispitanik (0,16%) studira na svakom pojedinačnom sljedećem fakultetu/sveučilištu: Sveučilište Libertas, Sveučilište Jurja Dobrile, Sveučilište VERN, Sveučilište Sjever, Sveučilište u Rijeci, Veleučilište u Rijeci, Veleučilište u Virovitici, Tehničko veleučilište Zagreb, Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, Veleučilište Velika gorica, Agronomski fakultet, Ekonomski fakultet Dubrovnik, Fakultet ekonomije i turizma dr. Mijo Mirković Pula, Fakultet elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija Osijek, Fakultet šumarstva i drvne tehnologije, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Fakultet zdravstvenih studija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru, Germanistika, Građevinski fakultet, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Muzička akademija Zagreb, Poduzetništvo u kulturi i turizmu, Prirodoslovno-matematički fakultet Split, Stomatološki fakultet, Studij kulture i turizma, Šumarski fakultet, Hrvatski jezik i književnost, Kultura i turizam te jedan ispitanik navodi kako studira na Zdravstvenom veleučilištu Zagreb te Učiteljskom fakultetu.

Najviše ispitanika izjasnilo se kako studira u Gradu Zagrebu; 50,63% (N=324). Nakon Grada Zagreba, broj ispitanika iz drugih gradova kretao se sljedećim redoslijedom: 14,53% (N=93) ispitanika studira u Zadru, 10,16% (N=65) u Čakovcu, 10% (N=64) u Rijeci, 7,34% (N=47) u Splitu, 4,53% (N=29) u Osijeku, 0,78% (N=5) u Varaždinu, 0,78% (N=5) u Petrinji, 0,31% (N=2) u Puli, a u svakom od sljedećih gradova studira po 1 ispitanik (0.16%): Đakovo, Slavonski Brod, Dubrovnik, Zabok, Vukovar i Virovitica. Distribucija ispitanika po gradovima vidljiva je na slici 2.

Odaberite grad u kojem se nalazi vaš fakultet/akademija/visoko učilište.
640 odgovora

Slika 2 *Grad studiranja*

3.3. Postupak istraživanja

Anketni upitnik pripremljen je za potrebe istraživanja u online obliku u formi Google obrasca te je bio dostupan za ispunjavanje u vremenskom razdoblju od 24. veljače do 1. travnja 2021. godine. Anketni upitnik proširen je među studentima putem društvenih mreža (Facebook i Instagram), unutar web grupa čiji su članovi studenti (Studenti RH, Studentski dom „Stjepan Radić“-„Sava“ i druge). Osim toga, anketni upitnik je putem elektroničke pošte poslan studentskim zborovima te prodekanima raznih nasumično odabranih fakulteta diljem RH sa zamolbom da ga prošire među studentima. Za ispunjavanje anketnog upitnika bilo je potrebno oko 15 minuta.

Istraživanje je bilo dobrovoljno i anonimno, sudionici u anketnom upitniku nisu navodili osobna imena, prezimena ili bilo kakve vrste identifikacijskih oznaka. Anketni upitnik sadržavao je uvodni opis istraživanja u kojem je bila navedena svrha i postupak provođenja istraživanja te su sudionici informirani da će rezultati biti prikazani skupno.

3.4. Metode obrade podataka

Prikupljeni podaci su obrađeni SPSS softverskim paketom za statističku obradu podataka. Korištena je deskriptivna statistika te, obzirom da distribucija dobivenih podataka nije bila Gaussova, slijedeći testovi: Mann-Whitney test u svrhu usporedbe nezavisnih uzoraka i Spearmanov koeficijent korelacije.

4. Rezultati

Kao što je vidljivo u tablici 1, od 640 studenata, njih 26,6% (N=170), navodi kako su otprilike 3 do 4 sata dnevno izloženi masovnim medijima. Nakon njih slijedi 24,5% (N=157) studenata koji navode kako su 5 do 6 sati dnevno izloženi masovnim medijima, zatim 19,8% (N=127) navode 2 do 3 sata dnevno, 16,3% (N=104) više od 6 sati dnevno, 11,6% (N=74) 1 do 2 sata dnevno, 0,5% (N=3) manje od 1 sata dnevno, 0,3% (N=2) pola sata dnevno, 0,2% (N=1) navodi izloženosti masovnim medijima kroz cijeli dan, 0,2% (N=1) „stalno“ te 0,2% (N=1) „dosta“.

Tablica 1 *Vrijeme dnevne izloženosti masovnim medijima*

	Frekvencija	Postotak
manje od 1h	3	0,5
pola sata dnevno	2	0,3
1-2h dnevno	74	11,6
2-3h dnevno	127	19,8
3-4h dnevno	170	26,6
5-6h dnevno	157	24,5
više od 6h dnevno	104	16,3
stalno	1	0,2
kroz cijeli dan	1	0,2
dosta	1	0,2
Ukupno	640	100,0

Za pitanje „Smatrate li da informacija dobivena putem masovnih medija utječe na formiranje Vašeg mišljenja?“, odgovori su formirani u obliku skale s brojevima od 1 do 5. Broj 1 je predstavljao tvrdnju „Uopće ne“, a broj 5 je predstavljao tvrdnju „Da, u potpunosti“. 39,4% (N=252) studenata ocijenilo je da masovni mediji uglavnom utječu na formiranje njihovog mišljenja, 35,6% (N=228) nije se moglo odlučiti, 12,7% (N=81) smatra da uglavnom ne utječu, 9,4% (N=60) smatra da utječu u potpunosti te 3% (N=19) smatra da masovni mediji uopće ne utječu na formiranje njihovog mišljenja. Rezultati ovog pitanja mogu se vidjeti u tablici 2. Prosječna vrijednost odgovora na ovo pitanje iznosila je $M=3,40$, a standardna devijacija $SD=0,927$.

Tablica 2 *Utjecaj masovnih medija na formiranje mišljenja*

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni Postotak
Uopće ne	19	3,0	3,0	3,0
Uglavnom ne utječe	81	12,7	12,7	15,6
Ne mogu se odlučiti	228	35,6	35,6	51,3
Uglavnom utječe	252	39,4	39,4	90,6
Da, u potpunosti	60	9,4	9,4	100,0

	Ukupno	640	100,0	100,0	
--	--------	-----	-------	-------	--

Na pitanje „Gdje najčešće pronalazite informacije kada želite doznati više o nečemu?“ s mogućnosti višestrukog odabira, najviše studenata; 99,2% (N=635) odgovorilo je kako informacije pretražuje na internetu. 32,5% (N=208) pronalazi informacije u knjigama, 23,3% (N=149) na televiziji, 17,2% (N=110) u udžbenicima, 10% (N=64) na radiju, 9,4% (N=60) u novinama, 7,3% (N=47) u časopisima te je po 0,2% (N=1) ispitanik naveo kako pronalazi informacije na ostalim izvorima: znanstveni članci, na fakultetu, online portalima, znanstvenoj literaturi ili stručnim člancima, iskustvu ili znanju ljudi, kod znalaca u tom polju (profesori, kolege, prijatelji, roditelji...), iskustvima ljudi, kod prijatelja te u dokumentarcima. Rezultati su vidljivi u tablici 3.

Tablica 3 Izvori stjecanja informacija

		Odgovori	
		N	Postotak
Izvori stjecanja informacija	Internet	635	49,5%
	Televizija	149	11,6%
	Časopisi	47	3,7%
	Knjige	208	16,2%
	Udžbenici	110	8,6%
	Radio	64	5,0%
	Znanstveni članci	1	0,1%
	Na fakultetu	1	0,1%
	Novine	60	4,7%
	Online portali	1	0,1%
	Znanstvena literatura ili stručni članci	1	0,1%
	Iskustva ili znanje ljudi	1	0,1%
	Znanstveni časopisi	1	0,1%
	Znalci u tom polju (profesori, kolege, prijatelji, roditelji...)	1	0,1%
	Iskustva ljudi	1	0,1%
	Prijatelji	1	0,1%
	Dokumentarci	1	0,1%
Ukupno		1283	100,0%

Na pitanje „Provjeravate li istinitost informacija koje dobivate putem masovnih medija?“ odgovorilo je 637 studenata. Mogućnosti odgovora kretale su se od broja 1-„Uopće ne“ do broja 5-„Da, uvijek“. Najviše studenata, 39,6% (N=252) označilo je da ponekad provjerava istinitost informacija koje dobivaju putem masovnih medija, njih 31,4% (N=200) nije se moglo odlučiti, 15,5% (N=99) označilo je da uvijek provjerava istinitost informacija, 11,8% (N=75) uglavnom ne provjerava istinitost informacija te 1,7% (N=11) uopće ne

provjerava istinitost informacija. Prosječna vrijednost iznosi $M=3,55$, a standardna devijacija $SD=0,948$. Rezultati ovog pitanja prikazani su u tablici 4.

Tablica 4 „*Provjeravate li istinitost informacija koje dobivate putem masovnih medija?*“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće ne	11	1,7	1,7	1,7
	Uglavnom ne	75	11,7	11,8	13,5
	Ne mogu se odlučiti	200	31,3	31,4	44,9
	Da, ponekad	252	39,4	39,6	84,5
	Da, uvijek	99	15,5	15,5	100,0
	Ukupno	637	99,5	100,0	
Nedostaje		3	0,5		
Ukupno		640	100,0		

Na pitanje „Poznajete li osobno dijete s teškoćama u razvoju (dijete s TUR) ili osobu s invaliditetom (OSI)?“ odgovorilo je 639 studenata. 41% ($N=262$) studenata odgovorilo je kako poznaje nekoliko djece s TUR ili OSI, 31,9% ($N=204$) odgovorilo je kako ne poznaje djecu s TUR ili OSI, 26% ($N=166$) odgovorilo je kako poznaje jedno dijete s TUR ili OSI, a po 1 ispitanik (0,2%) naveo je sljedeće odgovore: „Ja sam OSI.“, „Volontirala sam u neprofitnoj udruzi koja je djeci s TUR/OSI omogućavala besplatno terapijsko jahanje pa sam tako kao volonter imala priliku raditi s njima.“, „ne poznajem, ali sam kroz život susretao“, „Poznajem odrasle s invaliditetom ili osobe koji su imali teškoće u razvoju, ali ne djecu“, „Radim s njima, pa poznajem velik broj djece s TUR“, „Poznajem, te sam ja OSI“, „Poznajem osobe s invaliditetom“. Rezultati su vidljivi u tablici 5.

Tablica 5 *Osobno poznavanje djece s TUR ili OSI*

		Frekvencija	Postotak	Validni Postotak	Kumulativni postotak
	Da, poznajem nekoliko djece s TUR ili OSI	262	40,9	41,0	41,0
	Ne, ne poznajem	204	31,9	31,9	72,9
	Da, poznajem jedno dijete s TUR ili OSI	166	25,9	26,0	98,9
	Ja sam OSI.	1	0,2	0,2	99,1
	Volontirala sam u neprofitnoj udruzi...	1	0,2	0,2	99,2
	ne poznajem, ali sam kroz život susretao	1	0,2	0,2	99,4
	Poznajem odrasle s invaliditetom ili osobe koji su imali teškoće u razvoju, ali ne djecu	1	0,2	0,2	99,5
	Radim s njima, pa poznajem velik broj djece s TUR	1	0,2	0,2	99,7
	Poznajem, te sam ja OSI	1	0,2	0,2	99,8
	Poznajem osobe s	1	0,2	0,2	100,0

	invaliditetom				
	Ukupno	639	99,8	100,0	
Nedostaje		1	0,2		
Ukupno		640	100,0		

Nadovezujući se na prošlo pitanje, ispitanicima je postavljeno sljedeće pitanje: „Ako ste na prethodno pitanje odgovorili sa "Da", kako se osjećate u društvu tog djeteta s TUR ili OSI?“ . Odgovori su formirani u obliku skale s brojevima od 1 do 5. Broj 1 je predstavljao „Neugodno“ do broja 5 koji je predstavljao „Ugodno“. Na ovo pitanje odgovorilo je 438 studenata. 45,9% (N=201) ovih studenata odgovorilo je da se u društvu djeteta s TUR ili OSI osjećaju ugodno, 34,7% (N=152) studenata osjeća se pretežito pozitivno, 15,1% (N=66) nije se moglo odlučiti, 3,4% (N=15) označilo je da se osjećaju pretežito neugodno te 0,9% (N=4) se osjećalo neugodno. Prosječna vrijednost na ovom pitanju iznosi M=4,21, a standardna devijacija SD=0,886. Rezultati su vidljivi u tablici 6.

Tablica 6 *Osjećaji u društvu djeteta s TUR ili OSI*

		Frekvencija	Postotak	Validni Postotak	Kumulativni Postotak
	Neugodno	4	0,6	0,9	0,9
	Pretežito neugodno	15	2,3	3,4	4,3
	Ne mogu se odlučiti	66	10,3	15,1	19,4
	Pretežito pozitivno	152	23,8	34,7	54,1
	Ugodno	201	31,4	45,9	100,0
	Ukupno	438	68,4	100,0	
Nedostaje		202	31,6		
Ukupno		640	100,0		

Na pitanje „Jeste li ikada imali priliku razgovarati s djetetom s TUR ili OSI "licem u lice" (uživo)?“ odgovorilo je 640 studenata. Odgovori su bili sljedeći: „Da, ponekad razgovaram s djecom s TUR ili OSI“ (N=232; 36,3%), „Ne, nikada nisam razgovarao/la s djetetom s TUR ili OSI“ (N=133; 20,8%), „Da, često razgovaram s djecom s TUR ili OSI“ (N=113; 17,7%), „Da, samo jednom sam razgovarao/la s jednim djetetom s TUR ili OSI“ (N=83; 13%), „Da, samo jednom sam razgovarao/la s više djece s TUR ili OSI“ (N=67;10,5%), „Da, nekoliko puta u prošlosti“ (N=1; 0,2%), „Da, vrlo rijetko sam razgovarala s jednim djetetom s TUR ili OSI“ (N=1; 0,2%), „dvoje učenika u razredu u OŠ je imalo TUR pa smo tada ponešto komunicirali, više ne“ (N=1; 0,2%), „Iskreno, ne sjećam se“ (N=1; 0,2%), „Išao sam u osnovnu koja ima poseban odjel za djecu s poteškoćama u razvoju pa sam svakodnevno bio u doticaju“ (N=1; 0,2%), „Nekoliko puta sam razgovarala s 3 djece s TUR“ (N=1; 0,2%), „Prije sam skoro svakodnevno razgovarala s djecom s TUR ili OSI "licem u lice", sada skoro

pa uopće ne“ (N=1; 0,2%), „Radim s osobama s invaliditetom“ (N=1; 0,2%), „Razgovarala sam sa njima kad sam volontirala“ (N=1; 0,2%), „rijetko sam razgovarala s tom osobom“ (N=1; 0,2%), „Trenutno ne, ali u osnovnoj školi sam komunicirala sa takvom djecom jer smo skupa išli u razred“ (N=1; 0,2%) te „U prošlosti sam više puta razgovarala s više djece s TUR“ (N=1; 0,2%).

Na tvrdnju „Cijelo svoje znanje o djeci s TUR i OSI sam stekao/la isključivo putem masovnih medija (TV, internet, radio, teletekst, novine) i sadržaja koji se na njima prikazuju“ odgovorilo je N=640 studenata. Odgovori su formirani u obliku skale s brojevima od 1 do 5. Broj 1 je predstavljao tvrdnju „Uopće ne“, a broj 5 je predstavljao tvrdnju „Da, u potpunosti“. 34,4% (N=220) studenata na tvrdnju je odgovorilo s „Uopće ne“, 29,1% (N=186) „Uglavnom ne“, 18,4% (N=118) nije se moglo odlučiti, 12,2% (N=78) odgovorilo je „Uglavnom da“ te 5,9% (N=38) „Da, u potpunosti“. Prosječna vrijednost iznosila je M=2,26, a standardna devijacija SD=1,218. Rezultati su vidljivi u tablici 7.

Tablica 7 „Cijelo svoje znanje o djeci s TUR i OSI sam stekao/la isključivo putem masovnih medija (TV, internet, radio, teletekst, novine) i sadržaja koji se na njima prikazuju“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće ne	220	34,4	34,4	34,4
Uglavnom ne	186	29,1	29,1	63,4
Ne mogu se odlučiti	118	18,4	18,4	81,9
Uglavnom da	78	12,2	12,2	94,1
Da, u potpunosti	38	5,9	5,9	100,0
Ukupno	640	100,0	100,0	

Sljedeća tvrdnja glasila je „Dio svog znanja o djeci s TUR i OSI izgradio/la sam putem masovnih medija“ te je na nju odgovorilo 640 studenata. Odgovori su formirani u obliku skale s brojevima od 1 do 5. Broj 1 predstavljao je tvrdnju „Uopće se ne slažem“, a broj 5 je predstavljao tvrdnju „Slažem se u potpunosti“. 26,9% (N=172) studenata na tvrdnju je odgovorilo da se ne mogu odlučiti, 24,8% (N=159) studenata navelo je da se uglavnom slažu s tvrdnjom, 22,2% (N=142) uglavnom se ne slaže s tvrdnjom, 15,5% (N=99) s tvrdnjom se uopće ne slaže te 10,6% (N=68) se s tvrdnjom u potpunosti slaže. Središnja vrijednost iznosila je M=2,93, a standardna devijacija SD=1,229. Rezultati su vidljivi u tablici 8.

Tablica 8 „Dio svog znanja o djeci s TUR i OSI izgradio/la sam putem masovnih medija“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće se ne slažem	99	15,5	15,5	15,5
Uglavnom se ne slažem	142	22,2	22,2	37,7

Ne mogu se odlučiti	172	26,9	26,9	64,5
Uglavnom se slažem	159	24,8	24,8	89,4
Slažem se u potpunosti	68	10,6	10,6	100,0
Ukupno	640	100,0	100,0	

Na pitanje „Je li informacija o djeci s TUR ili OSI dobivena putem masovnih medija utjecala na promjenu Vašeg dotadašnjeg mišljenja o djeci s TUR ili OSI?“, odgovorio je 631 student. Najviše studenata odgovorilo je „Ne“, odnosno da informacija dobivena putem masovnih medija nije utjecala na promjenu njihovog mišljenja o djeci s TUR i OSI (N=391; 62%). Zatim slijede odgovori: „Ne znam“ (N=163; 25,8%), „Da“ (N=68; 10,8%), „da, jednim dijelom“ (N=1; 0,2%), „jednim manjim dijelom“ (N=1; 0,2%), „Nimalo“ (N=1; 0,2%), „Ovisi kakva je informacija i kako se "slaže" s mojim dosadašnjim znanjima i iskustvima.“ (N=1; 0,2%), „Ponekad je, ponekad nije.“ (N=1; 0,2%), „Poznavanje OSI i djece s TUR mi je pomoglo da ne pridajem pažnju njihovoj negativnoj reprezentaciji u medijima.“ (N=1; 0,2%), „Puno manje nego životna iskustva i informacije poznanika.“ (N=1; 0,2%), „U masovnim medijima sam se isključivo dodatno informirala o vrsti poteškoća ili invaliditeta, no moje mišljenje je od prvog dana pa do danas ostalo isto te na njega ne mogu utjecati masovni mediji kao ni tuđa mišljenja i stavovi.“ (N=1; 0,2%) te „uglavnom mi je pomoglo da ih bolje razumijem“ (N=1; 0,2%).

Na pitanje „Kako se osjećate kada vidite dijete s TUR ili OSI u masovnim medijima?“ odgovorilo je 635 studenata. Ovo pitanje sadržavalo je mogućnost višestrukog odgovora. Najviše studenata na pitanje je odgovorilo „Žalosno (osjećam sažaljenje)“ (N=236; 27,9%). Ostali odgovori bili su: „Drago mi je što vidim dijete s TUR ili OSI u medijima“ (N=229; 27,1%), „Inspirirano/nadahnuo“ (N=197; 23,3%), „Neutralno“ (N=165; 19,5%), „Ovisno o kontekstu/sadržaju“ (N=7; 0,8%), „zaintrigirano“ (N=1; 0,1%), „Imam potrebu da mu pomognem“ (N=1; 0,1%), „Kada vidim dijete s poteškoćama ili invaliditetom iskreno prvo pomislim na mamu/tatu i kako je sigurno njima (umor, iscrpljenost itd.), a manje na osobu s poteškoćama“ (N=1; 0,1%), „Ljuto, ako smatram da je reprezentacija iskrivljena i da joj je svrha opravdati marginalizaciju djece s TUR ili OSI.“ (N=1; 0,1%), „Ovisi o prilogu, nekad inspirirano, nekad zgroženo načinom na kojim je pisan/prezentiran prilog“ (N=1; 0,1%), „Po meni je to u potpunosti normalno ako dijete naravno nije izloženo medijima da ga se izruguje“ (N=1; 0,1%), „Suosjećanje, ali i sreću ako se vidi da je osoba sretna.“ (N=1; 0,1%), „Lijepo je vidjeti ali opet mi bude žao“ (N=1; 0,1%), „Malo žalosno, ali nadahnuo“ (N=1; 0,1%), „Drago mi je što ih vidim u medijima jer sva djeca i sve osobe trebaju imati jednaka prava“ (N=1;

0,1%), „Pretpostavim da to bude u svrhu reklame za neke druge ciljeve manje povezane s takvom djecom, osim ako je možda u pitanju nekakva pomoć za takvu djecu.“ (N=1; 0,1%) te „žalosno, osjećam sažaljenje ali drago mi je da vidim da se nešto događa organizira ili pomaze“ (N=1; 0,1%).

Na pitanje „Smatrate li da je kontekst u kojem se djeca s TUR ili OSI prikazuju u medijima pretežito pozitivan ili negativan?“ odgovorilo je 634 studenata. Mogućnosti odgovora kretale su se od broja 1 koji je predstavljao tvrdnju „U potpunosti negativan“ do broja 5 koji je predstavljao tvrdnju „U potpunosti pozitivan“. Najviše studenata, 45,1% (N=286) odgovorilo je da se ne mogu odlučiti, 32,2% (N=204) studenata ocijenilo je kontekst u kojem se djeca s TUR i OSI prikazuju u medijima uglavnom pozitivnim, 14,7% (N=93) studenata uglavnom negativnim, 6,5% (N=41) studenata u potpunosti pozitivnim te 1,6% (N=10) studenata u potpunosti negativnim. Srednja vrijednost iznosila je $M=3,27$, a standardna devijacija 0,847. Rezultati su vidljivi u tablici 9.

Tablica 9 *Kontekst prikaza djece s TUR i OSI u medijima*

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
U potpunosti negativan	10	1,6	1,6	1,6
Uglavnom negativan	93	14,5	14,7	16,2
Ne mogu se odlučiti	286	44,7	45,1	61,4
Uglavnom pozitivan	204	31,9	32,2	93,5
U potpunosti pozitivan	41	6,4	6,5	100,0
Ukupno	634	99,1	100,0	
Nedostaje	6	,9		
Ukupno	640	100,0		

Na pitanje „Jesu li djeca s TUR i OSI za koje ste čuli/pročitani/vidjeli ih u masovnim medijima bili prikazani kao sposobni, ravnopravni članovi društva?“ odgovorilo je 634 studenata. Mogućnosti odgovora kretale su se od broja 1 koji je predstavljao tvrdnju „Uopće ne“ do broja 5 koji je predstavljao tvrdnju „Da, u potpunosti“. 34,7% (N=220) ispitanika odgovorilo je da djeca s TUR i OSI u medijima uglavnom nisu prikazani kao sposobni, ravnopravni članovi društva, 32,8% (N=208) nije se moglo odlučiti, 20,8% ispitanika smatra da su djeca s TUR i OSI u medijima uglavnom prikazani kao sposobni, ravnopravni članovi društva, 6,6% ispitanika smatra da uopće nisu prikazani kao sposobni, ravnopravni članovi društva te 5% (N=32) ispitanika smatra da su u potpunosti prikazani kao sposobni, ravnopravni članovi društva. Rezultati ovoga pitanja vidljivi su u tablici 10.

Tablica 10 „Jesu li djeca s TUR i OSI za koje ste čuli/pročitali/vidjeli ih u masovnim medijima bili prikazani kao sposobni, ravnopravni članovi društva?“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće ne	42	6,6	6,6	6,6
	Uglavnom nisu	220	34,4	34,7	41,3
	Ne mogu se odlučiti	208	32,5	32,8	74,1
	Uglavnom jesu	132	20,6	20,8	95,0
	Da, u potpunosti	32	5,0	5,0	100,0
	Ukupno	634	99,1	100,0	
Nedostaje		6	0,9		
Ukupno		640	100,0		

Na pitanje „Jesu li djeca s TUR ili OSI za koje ste čuli/pročitali/vidjeli ih u masovnim medijima bili prikazani kao članovi društva koji su ovisni o drugim članovima društva?“ odgovorila su 632 studenta. Mogućnosti odgovora kretale su se od broja 1 koji je predstavljao tvrdnju „Uopće ne“ do broja 5 koji je predstavljao tvrdnju „Da, u potpunosti“. Najviše studenata; njih 50,3% (N=318) odgovorilo je da su djeca s TUR i OSI u medijima bili prikazani kao članovi društva koji uglavnom jesu ovisni o drugim članovima društva. 23,4% (N=148) studenata označilo je da su u potpunosti prikazani kao ovisni o drugima, 21% (N=133) nije se moglo odlučiti, 4,3% (N=27) smatra da djeca s TUR i OSI uglavnom nisu prikazani kao ovisni o drugima te 0,9% (N=6) smatra da uopće nisu prikazani kao ovisni o drugima. Srednja vrijednost iznosila je $M=3,91$, a standardna devijacija $SD=0,833$. Rezultati su vidljivi u tablici 11.

Tablica 11 Prikaz ovisnosti djece s TUR i OSI u masovnim medijima

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće ne	6	0,9	0,9	0,9
	Uglavnom nisu	27	4,2	4,3	5,2
	Ne mogu se odlučiti	133	20,8	21,0	26,3
	Uglavnom jesu	318	49,7	50,3	76,6
	Da, u potpunosti	148	23,1	23,4	100,0
	Ukupno	632	98,8	100,0	
Nedostaje		8	1,3		
Ukupno		640	100,0		

Na pitanje glasilo je „Smatrate li da se u masovnim medijima češće prikazuju negativne ili pozitivne osobine i obilježja djece s TUR i OSI?“ odgovorila su 632 studenta. Najviše studenata na pitanje je odgovorilo „Negativne“ (N=236; 37,3%). Ostali odgovori bili su: „Pozitivne“ (N=212; 33,5%), „Ne znam“ (N=163; 25,8%), „Definitivno pozitivne koliko sam do sada vidjela. Da se dokaže da su i oni isti kao mi, da mogu funkcionirati, družiti se, biti

neovisni na jednu stranu itd.“ (N=1, 0,2%), „I pozitivne i negativne“ (N=1, 0,2%), „Jedno i drugo“ (N=1, 0,2%), „koncentriraju se na njihovu zavisnost o tuđoj pomoći u svrhu osvještavanja“ (N=1, 0,2%), „Ljudi ih ismijavaju ili sažaljevaju na internetu i TV-u, ali mediji (TV, Radio...) pokušavaju pokazati da su sposobni kao i osobe koje nisu TUR ili OSI“ (N=1, 0,2%), „Mislim da nekad i previše pozitivne.“ (N=1, 0,2%), „Mislim da se pokazuju i negativne i pozitivne strane, ali rijetko kad zajedno, kako osoba inače i 'je' (pod time mislim da se vidi da osoba ima i pozitivne i negativne strane/osobine/obilježja)“ (N=1, 0,2%), „Najčešće i prikaz takvih osoba odvija se na dva načina. Ili ih se prikazuje kao inspiraciju svima nama ili ih se pokušava prikazati kao da ih trebamo žaliti. Oba ta pristupa su pogrešna, te osobe ne žive za nas i nisu rođeni da nama budu inspiracija, trebaju živjeti za sebe, a jednako tako pogrešan je i pristup žaljenja, umjesto toga treba se fokusirati na postizanje jednakosti i normaliziranja adaptacije okoliša kako bi svi mi imali jednake prilike.“ (N=1, 0,2%), „Oboje“ (N=1, 0,2%), „ovisi iz kojih medijskih izvora čitam. Kod nekih pronalazim sve pozitivno, kod nekih čitamo pretežito negativno.“ (N=1, 0,2%), „Ovisno o kontekstu“ (N=1, 0,2%), „Podjednako“ (N=2; 0,3%), „Podjednako pozitivne i negativne“ (N=2; 0,3%), „Pola pola“ (N=1, 0,2%), „Smatram da se izvještava neutralno, prikaz činjeničnog stanja, koji najčešće završi s pozitivnim raspletom situacije“ (N=1, 0,2%), „Smatram da se prikazuju obje osobine podjednako.“ (N=1, 0,2%), „Uvijek se spomenu i negativne osobine, odn. "nedostaci radi koji bi mogli imati manju kvalitetu života", a potom se naglašava kako su i oni zapravo "normalni" i uspješni.“ (N=1, 0,2%), „Većinom negativne, iako u zadnje vrijeme ima nekoliko filmova/serija koje prikazuju TUR i OSI kao ravnopravne članove“ (N=1, 0,2%) te „Više negativne, ali na jedan indirektan način, narodno rečeno "umotano u ukrasni papir"“ (N=1, 0,2%).

Nadalje, od sveukupno 632 studenata, 62,2% (N=393) smatra kako su djeca s TUR i OSI premalo prikazivani u masovnim medijima. 11,6% (N=73) studenata navodi kako djeca s TUR i OSI nisu premalo prikazivani u masovnim medijima, a 25,3% (N=160) izjasnilo se odgovorom „Ne znam“. Ostali odgovori vidljivi su u tablici 12.

Tablica 12 *Mišljenja studenata o premalo prikaza djece s TUR i OSI u medijima*

Odgovori	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Da	393	61,4	62,2	62,2
Da, u smislu da su to uvijek neke jako teške priče ili neke izrazito motivirajuće priče, nema neke "normalnosti"...	1	0,2	0,2	62,3
Mislim da je premalo kvalitetne i realne	1	0,2	0,2	62,5

	reprezentacije i da se u medijima slučajevi često prikazani na senzacionalist				
	Možda jesu premalo, ali više smatram da se treba promijeniti kako se prikazuju medijima	1	0,2	0,2	62,7
	Ne	73	11,4	11,6	74,2
	ne mislim da su premalo prikazivani, ali mislim da se prečesto prikazuju samo teskoce oko toga	1	0,2	0,2	74,4
	Ne znam	160	25,0	25,3	99,7
	Premalo u smislu da su sposobni i da ih ne treba samo sazaljovati	1	0,2	0,2	99,8
	Prikazana su nedovoljno u smislu njihove inkluzije u sve aspekte života iz kojih ih se često isključuje. Uglavnom su	1	0,2	0,2	100,0
	Ukupno	632	98,8	100,0	
Nedostaje	1	8	1,3		
Ukupno		640	100,0		

Nadovezujući se na prethodno pitanje, od ukupno 633 studenata, 82% (N=519) smatra kako djeca s TUR i OSI nisu previše prikazivani u masovnim medijima, 16,1% (N=102) studenata se izjašnjava kako ne zna, a 1,9% (N=12) navodi kako su djeca s TUR i OSI previše prikazivani u masovnim medijima. Rezultati su vidljivi u tablici 13.

Tablica 13 *Mišljenja studenata o previše prikaza djece s TUR i OSI u masovnim medijima*

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Da	12	1,9	1,9	1,9
	Ne	519	81,1	82,0	83,9
	Ne znam	102	15,9	16,1	100,0
	Ukupno	633	98,9	100,0	
Nedostaje	1	7	1,1		
Ukupno		640	100,0		

Na pitanje "Imaju li djeca s TUR i OSI jednake mogućnosti za napredovanje i kvalitetan život kao i osobe bez invaliditeta", odgovorilo je ukupno 629 studenata. Odgovori su bili sljedeći: „Ne, imaju manje mogućnosti za napredovanje“ (N=455; 72,3%), „Da, imaju jednake mogućnosti za napredovanje“ (N=142; 22,6%), „Ne, imaju više mogućnosti za napredovanje“ (N=5; 0,8%), „Da, ali situacija jako ovisi o okolini koja se njima prilagođava. Okolina je inače prilagođena "normalnom" čovjeku.“ (N=1; 0,2%), „Imaju jednake mogućnosti koje im društvo i sustav ponekad uskraćuju, ali oni posjeduju potencijal i imaju pravo na te mogućnosti“ (N=1; 0,2%), „Imaju jednake mogućnosti za kvalitetan život, u pitanju nisu navedene mogućnosti za napredovanje dok u odgovoru jesu, pa bi se pretpostavilo pa bi se pretpostavilo da je vama kvaliteta = napredovanje, a što sama definicija riječi kvaliteta nema takvo značenje.“ (N=1; 0,2%), „Imaju jednake mogućnosti, ali razni oblici diskriminacije im vjerojatni znaju stati na put“ (N=1; 0,2%), „Imaju manje mogućnosti za napredovanje, ali ne zbog njih samih, nego zbog društva, koje je povodljivo medijima, gdje su djeca i odrasli ljudi sa TUR i OSI prikazana na veoma ableistički način. Velika većina prikazana je od strane ljudi bez istih svakodnevnih prepreka i bez razumijevanja njihova pogleda na svijet.“ (N=1; 0,2%), „Manje mogućnosti, jer ih društvo često ne vidi kao ravnopravne, iako bi to trebali biti“ (N=1; 0,2%), „Mislim da ih imaju, ali im to nije omogućeno“ (N=1; 0,2%), „Mislim da imaju jednake, ali ne u našem trenutnom društvu sa mnogo izgrađenih pogrešnih predodžbi o istim“ (N=1; 0,2%), „Mislim da to ovisi o području napredovanja“ (N=1; 0,2%), „Nažalost, imaju manje mogućnosti zbog cijelog društva.“ (N=1; 0,2%), „Ne jer im nisu omogućene skoro pa nikakve mogućnosti za napredak“ (N=1; 0,2%), „Ne u potpunosti, kao ni neke druge skupine.“ (N=1; 0,2%), „Ne, nemaju jednake mogućnosti jer zdravstvo im ne daje pažnju i pomoć koju trebaju!“ (N=1; 0,2%), „Nemaju jednake mogućnosti zbog socijalne nesvještenosti, barijera zbog neprilagođenog prostora, zbog nemogućnosti dobivanja određenih pomagala koja bi uvelike unaprijedila njihovu kvalitetu života“ (N=1; 0,2%), „Ograničava ih se i podcjenjuje u društvu, znaci imaju manje prilika zbog diskriminacije društva“ (N=1; 0,2%), „Ovisi do same osobe

koliko je sposobna percipirati svoje stanje ali sigurno im je teže napredovati“ (N=1; 0,2%), „Ovisi o roditeljima, djetetovoj okolini općenito i o kakvom je invaliditetu ili teškoćama riječ.“ (N=1; 0,2%), „ovisi o stupnju“ (N=1; 0,2%), „Ovisi o težini slučaja, ne može svaka osoba napredovati, ako je zahtjevniji i teži slučaj“ (N=1; 0,2%), „Ovisi o vrsti teškoće/invaliditeta.“ (N=1; 0,2%), „Ovisi u kojem području života“ (N=1; 0,2%), „Ovisno o osobi, nisu svi isti niti ih se može generalizirati jer nisu u jednakoj mjeri ovisni o drugima“ (N=1; 0,2%), „Rekla bi da ovisi o pojedincu, jednako kao i kod 'normalnih' ljudi“ (N=1; 0,2%), „Smatram da bi trebali imati jednake mogućnosti, ali da im one nisu pružene“ (N=1; 0,2%), „Smatram da odgovor na ovo pitanje varira od osobe do osobe, te vjerujem da postoji određeni postotak djece s TUR ili OSI koja mogu postići i više od normalnog života kada ne bi bili podvrgnuti negativnim stavovima i mišljenjima ljudi oko njih.“ (N=1; 0,2%), „Sve ovisi o kojoj se bolesti ili stanju radi. Neka stanja omogućuju da budu "pametniji" nego osobe bez tog stanja, dok neka stanja uopće ne omogućuju napredovanje“ (N=1; 0,2%) te „Teško odgovoriti sa da ili ne, mislim da imaju Ukupno drugačiji pristup životu.“ (N=1; 0,2%).

Na kraju prvog dijela ankete, studentima je postavljeno pitanje o njihovom osobnom mišljenju o djeci s TUR i OSI, s mogućnostima odgovora od 1 do 5, gdje 1 predstavlja „U potpunosti negativno“, a 5 „U potpunosti pozitivno“. Od ukupno 630 studenata koji su odgovorili na ovo pitanje, 73% (N=460) označava da je njihovo mišljenje o djeci s TUR i OSI „U potpunosti pozitivno“, 18,4% (N=116) označava „Uglavnom pozitivno“, 8,3% (N=52) se ne može odlučiti, 0,3% (N=2) ima uglavnom negativno mišljenje o djeci s TUR i OSI. Prosječna vrijednost iznosi $M=4,64$, a standardna devijacija $SD=0,644$. Rezultati ovoga pitanja vidljivi su u tablici 14.

Tablica 14 *Osobno mišljenje studenata o djeci s TUR i OSI*

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uglavnom negativno	2	0,3	0,3	0,3
	Ne mogu se odlučiti	52	8,1	8,3	8,6
	Uglavnom pozitivno	116	18,1	18,4	27,0
	U potpunosti pozitivno	460	71,9	73,0	100,0
	Ukupno	630	98,4	100,0	
Nedostaje		10	1,6		
Ukupno		640	100,0		

Razlika između žena i muškaraca u mišljenjima o djeci s TUR i OSI

Na uzorku od 629 studenata proveden je Mann-Whitney test te je dokazano kako razlika između žena i muškaraca u mišljenjima o djeci s TUR i OSI nije statistički značajna, $U(N_{\text{ž}}=540, N_{\text{m}}=89)=22081,500, Z=-1,578, p>0,05$. Rezultati ovog testa vidljivi su u tablicama 15 i 16.

Tablica 15 Razlika između žena i muškaraca u mišljenjima o djeci s TUR i OSI

	Spol	N	Središnji rang	Suma rangova
Mišljenje o djeci s TUR i OSI	Ž	540	318,61	172048,50
	M	89	293,11	26086,50
	Ukupno	629		

Tablica 16 Razlika između žena i muškaraca u mišljenjima o djeci s TUR i OSI

	Mišljenje o djeci s TUR i OSI
Mann-Whitney U	22081,500
Wilcoxon W	26086,500
Z	-1,578
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,115
a. Grouping Variable: Spol	

U sljedećem dijelu ankete, ispitanici su označavali koliko se iznesena tvrdnja odnosi na njih i njihovo mišljenje (Likertova mjerna ljestvica). Vrijednosti odgovora opisane su na sljedeći način: 1- uopće se ne slažem, 2- uglavnom se ne slažem, 3- ne mogu se odlučiti, 4- uglavnom se slažem te 5- u potpunosti se slažem.

Na tvrdnju: „Ako u masovnim medijima vidim, pročitam ili čujem informacije o jednom djetetu s TUR ili OSI, odmah znam više o svojoj djeci s TUR i OSI.“ odgovorilo je 633 studenata. 30,6% (N=194) studenata s tvrdnjom se uopće ne slaže, 28,4% (N=180) studenata uglavnom se ne slaže, 26,9% (N=170) studenata se ne može odlučiti, 10,7% (N=68) studenata se s tvrdnjom uglavnom slaže te 3,3% (N=21) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=2,28$, a standardna devijacija $SD=1,109$. Rezultati su vidljivi u tablici 17.

Tablica 17 „Ako u masovnim medijima vidim, pročitam ili čujem informacije o jednom djetetu s TUR ili OSI, odmah znam više o svojoj djeci s TUR i OSI“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće se ne slažem	194	30,3	30,6	30,6
Uglavnom se ne slažem	180	28,1	28,4	59,1
Ne mogu se odlučiti	170	26,6	26,9	85,9
Uglavnom se slažem	68	10,6	10,7	96,7

	U potpunosti se slažem	21	3,3	3,3	100,0
	Ukupno	633	98,9	100,0	
Nedostaje		7	1,1		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Moje mišljenje o djeci s TUR i OSI se može promijeniti.“ odgovorilo je 633 studenata. 11,4% (N=72) studenata s tvrdnjom se uopće ne slaže, 15,3% (N=97) studenata se s tvrdnjom uglavnom ne slaže, 19,3% (N=122) studenata se ne može odlučiti, 28,4% (N=180) se uglavnom slaže te 28,4% (N=162) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=3,42$, a standardna devijacija $SD= 1,322$. Rezultati su vidljivi u tablici 18.

Tablica 18 „Moje mišljenje o djeci s TUR i OSI se može promijeniti“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	72	11,3	11,4	11,4
	Uglavnom se ne slažem	97	15,2	15,3	26,7
	Ne mogu se odlučiti	122	19,1	19,3	46,0
	Uglavnom se slažem	180	28,1	28,4	74,4
	U potpunosti se slažem	162	25,3	25,6	100,0
	Ukupno	633	98,9	100,0	
Nedostaje		7	1,1		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Više vjerodostojnog prikazivanja života djece s TUR i OSI u masovnim medijima doprinijelo bi boljoj informiranosti društva o ovim osobama.“ odgovorilo je 634 studenata. 22,1% (N=140) studenata se uglavnom slaže te 68,5% (N=434) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,58$, a standardna devijacija $SD=0,705$. Rezultati su vidljivi u tablici 19.

Tablica 19 „Više vjerodostojnog prikazivanja života djece s TUR i OSI u masovnim medijima doprinijelo bi boljoj informiranosti društva o ovim osobama.“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	2	0,3	0,3	0,3
	Uglavnom se ne slažem	5	0,8	0,8	1,1
	Ne mogu se odlučiti	53	8,3	8,4	9,5
	Uglavnom se slažem	140	21,9	22,1	31,5
	U potpunosti se slažem	434	67,8	68,5	100,0
	Ukupno	634	99,1	100,0	
Nedostaje		6	0,9		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Češće prikazivanje djece s TUR i OSI u masovnim medijima doprinijelo bi smanjenju stigme i većoj prihvaćenosti ovih osoba.“ odgovorilo je 632 studenata. 11,6% (N=73) studenata se ne može odlučiti, 21,5% (N=136) studenata se s tvrdnjom uglavnom slaže te 63,3% (N=400) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,44$, a standardna devijacija $SD=0,868$. Rezultati su vidljivi u tablici 20.

Tablica 20 „Češće prikazivanje djece s TUR i OSI u masovnim medijima doprinijelo bi smanjenju stigme i većoj prihvaćenosti ovih osoba.“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće se ne slažem	6	0,9	0,9	0,9
Uglavnom se ne slažem	17	2,7	2,7	3,6
Ne mogu se odlučiti	73	11,4	11,6	15,2
Uglavnom se slažem	136	21,3	21,5	36,7
U potpunosti se slažem	400	62,5	63,3	100,0
Ukupno	632	98,8	100,0	
Nedostaje	8	1,3		
Ukupno	640	100,0		

Na tvrdnju „Masovni mediji igraju veliku ulogu u formiranju mišljenja društva o djeci s TUR i OSI.“ odgovorilo je 634 studenata. 19,2% (N=122) studenata se ne može odlučiti, 38,2% (N=242) studenata se uglavnom slaže te 34,4% (N=218) studenata se u potpunosti slaže s tvrdnjom da masovni mediji igraju veliku ulogu u formiranju mišljenja društva o djeci s TUR i OSI. Aritmetička sredina iznosila je $M=3,96$, a standardna devijacija $SD=0,999$. Rezultati su vidljivi u tablici 21.

Tablica 21 „Masovni mediji igraju veliku ulogu u formiranju mišljenja društva o djeci s TUR i OSI.“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće se ne slažem	17	2,7	2,7	2,7
Uglavnom se ne slažem	35	5,5	5,5	8,2
Ne mogu se odlučiti	122	19,1	19,2	27,4
Uglavnom se slažem	242	37,8	38,2	65,6
U potpunosti se slažem	218	34,1	34,4	100,0
Ukupno	634	99,1	100,0	
Nedostaje	6	0,9		
Ukupno	640	100,0		

Na tvrdnju „Dijete bez teškoća u razvoju ili osoba bez invaliditeta može vjerodostojno prikazati osobine, ponašanje ili mišljenja djece s TUR i OSI.“ odgovorilo je 634 studenata. 23,2% (N=147) studenata s tom tvrdnjom se uopće ne slaže, 33,6% (N=213) studenata se uglavnom ne slaže, 28,4% (N=180) studenata se ne može odlučiti, 9,3% (N=59) studenata se

uglavnom slaže te 5,5% (N=35) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=2,40$, a standardna devijacija $SD=1,106$. Rezultati su vidljivi u tablici 22.

Tablica 22 „Dijete bez teškoća u razvoju ili osoba bez invaliditeta može vjerodostojno prikazati osobine, ponašanje ili mišljenja djece s TUR i OSI.“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	147	23,0	23,2	23,2
	Uglavnom se ne slažem	213	33,3	33,6	56,8
	Ne mogu se odlučiti	180	28,1	28,4	85,2
	Uglavnom se slažem	59	9,2	9,3	94,5
	U potpunosti se slažem	35	5,5	5,5	100,0
	Ukupno	634	99,1	100,0	
Nedostaje		6	0,9		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI su vjerodostojno prikazani u masovnim medijima.“ odgovorilo je 633 studenata. 6,3% (N=40) studenata s tvrdnjom se uopće ne slaže, 26,1% (N=165) studenata uglavnom se ne slaže, 55,6% (N=352) studenata se ne može odlučiti, 11,2% (N=71) studenata uglavnom se slaže te 0,8% (N=5) se slaže u potpunosti. Aritmetička sredina iznosila je $M=2,74$, a standardna devijacija $SD=0,769$. Rezultati su vidljivi u tablici 23.

Tablica 23 „Djeca s TUR i OSI su vjerodostojno prikazani u masovnim medijima.“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	40	6,3	6,3	6,3
	Uglavnom se ne slažem	165	25,8	26,1	32,4
	Ne mogu se odlučiti	352	55,0	55,6	88,0
	Uglavnom se slažem	71	11,1	11,2	99,2
	U potpunosti se slažem	5	0,8	0,8	100,0
	Ukupno	633	98,9	100,0	
Nedostaje		7	1,1		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeci s TUR i OSI se daje više prilika i poticaja za napredovanje u životu nego drugim ljudima.“ odgovorilo je 633 studenata. 34,6% (N=219) studenata s tvrdnjom se uopće ne slaže, 40,6% (N=257) studenata se uglavnom ne slaže, 20,4% (N=129) studenata se ne može odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je $M=1,95$, a standardna devijacija $SD=0,861$. Rezultati su vidljivi u tablici 24.

Tablica 24 „Djeci s TUR i OSI se daje više prilika i poticaja za napredovanje u životu nego drugim ljudima.“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	219	34,2	34,6	34,6
	Uglavnom se ne slažem	257	40,2	40,6	75,2

	Ne mogu se odlučiti	129	20,2	20,4	95,6
	Uglavnom se slažem	26	4,1	4,1	99,7
	U potpunosti se slažem	2	0,3	0,3	100,0
	Ukupno	633	98,9	100,0	
Nedostaje		7	1,1		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI su "teret" društva.“ odgovorilo je 634 studenata. 71,5% (N=453) studenata uopće se ne slaže s tvrdnjom, 16,4% (N=104) studenata uglavnom se ne slaže, 8% (N=51) studenata odgovorom se ne može odlučiti, 3,5% (22) studenata uglavnom se slaže te 0,6% (N=4) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=1,45$, a standardna devijacija $SD=0,833$. Rezultati su vidljivi u tablici 25.

Tablica 25 „Djeca s TUR i OSI su "teret" društva“.

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	453	70,8	71,5	71,5
	Uglavnom se ne slažem	104	16,3	16,4	87,9
	Ne mogu se odlučiti	51	8,0	8,0	95,9
	Uglavnom se slažem	22	3,4	3,5	99,4
	U potpunosti se slažem	4	0,6	0,6	100,0
	Ukupno	634	99,1	100,0	
Nedostaje		6	0,9		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI zaslužuju jednake životne prilike kao i svi ostali članovi društva.“ odgovorilo je 633 studenata. 0,3% (N=2) studenata izjasnilo je da se uopće ne slaže s tvrdnjom 8,4% (N=53) studenata uglavnom se slaže, a 87% (N=551) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,81$, a standardna devijacija $SD=0,562$. Rezultati su vidljivi u tablici 26.

Tablica 26 „Djeca s TUR i OSI zaslužuju jednake životne prilike kao i ostali članovi društva“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	2	0,3	0,3	0,3
	Uglavnom se ne slažem	6	0,9	0,9	1,3
	Ne mogu se odlučiti	21	3,3	3,3	4,6
	Uglavnom se slažem	53	8,3	8,4	13,0
	U potpunosti se slažem	551	86,1	87,0	100,0
	Ukupno	633	98,9	100,0	
Nedostaje		7	1,1		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI trebaju skupa pomagala kako bi mogli funkcionirati u svakodnevnom životu.“ odgovorilo je 631 studenata. 4,8% (N=30) studenata s tvrdnjom se uopće ne slaže, 15,2% (N=96) studenata se uglavnom ne slaže, 41% (N=259) studenata se ne

može odlučiti, 27,4% (N=173) studenata se uglavnom slaže te 11,6% (N=73) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=3,26$, a standardna devijacija $SD=1,007$. Rezultati su vidljivi u tablici 27.

Tablica 27 "Djeca s TUR i OSI trebaju skupa pomagala kako bi mogli funkcionirati u svakodnevnom životu"

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	30	4,7	4,8	4,8
	Uglavnom se ne slažem	96	15,0	15,2	20,0
	Ne mogu se odlučiti	259	40,5	41,0	61,0
	Uglavnom se slažem	173	27,0	27,4	88,4
	U potpunosti se slažem	73	11,4	11,6	100,0
	Ukupno	631	98,6	100,0	
Nedostaje		9	1,4		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI često moraju biti pod nadzorom kako se ne bi ozlijedili.“ odgovorilo je 633 studenata. Najveći broj studenata, 44,7% (N=283) nisu se mogli odlučiti za odgovor, 18,5% (N=117) studenata s tvrdnjom se uglavnom ne slaže, 26,5% (N=168) studenata se uglavnom slaže s tvrdnjom, a 6,8% (N=43) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=3,15$, a standardna devijacija $SD=0,917$. Rezultati su vidljivi u tablici 28.

Tablica 28 „Djeca s TUR i OSI često moraju biti pod nadzorom kako se ne bi ozlijedili“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	22	3,4	3,5	3,5
	Uglavnom se ne slažem	117	18,3	18,5	22,0
	Ne mogu se odlučiti	283	44,2	44,7	66,7
	Uglavnom se slažem	168	26,3	26,5	93,2
	U potpunosti se slažem	43	6,7	6,8	100,0
	Ukupno	633	98,9	100,0	
Nedostaje		7	1,1		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Teškoće u razvoju i invaliditet se mogu izliječiti.“ odgovorilo je N=629 studenata. 23,1% (N=145) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slažu, 31,2% (N=196) studenata se uglavnom ne slaže, a 34,3% (N=216) studenata se ne može odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je $M=2,37$, a standardna devijacija $SD=1,016$. Rezultati su vidljivi u tablici 29.

Tablica 29 „Teškoće u razvoju i invaliditet se mogu izliječiti“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	145	22,7	23,1	23,1
	Uglavnom se ne slažem	196	30,6	31,2	54,2
	Ne mogu se odlučiti	216	33,8	34,3	88,6

	Uglavnom se slažem	55	8,6	8,7	97,3
	U potpunosti se slažem	17	2,7	2,7	100,0
	Ukupno	629	98,3	100,0	
Nedostaje		11	1,7		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije (npr. pomoć, donacije itd.)“ odgovorilo je 632 studenata. 32,1% (N=203) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slaže, 35,9% (N=227) studenata se uglavnom ne slaže, dok se 19,3% (N=122) studenata ne može odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je M=2,14, a standardna devijacija SD=1,033. Rezultati su vidljivi u tablici 30.

Tablica 30 „Djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije (npr. pomoć, donacije itd.)“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	203	31,7	32,1	32,1
	Uglavnom se ne slažem	227	35,5	35,9	68,0
	Ne mogu se odlučiti	122	19,1	19,3	87,3
	Uglavnom se slažem	72	11,3	11,4	98,7
	U potpunosti se slažem	8	1,3	1,3	100,0
	Ukupno	632	98,8	100,0	
Nedostaje		8	1,3		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Za djecu s TUR i OSI je primjeren naziv "invalidi".“ odgovorilo je 631 studenata. 46,9% (N=296) studenata s time se uopće ne slaže, 19,8% (N=125) studenata se uglavnom ne slaže, 23,6% (N=149) studenata se ne može odlučiti, 7,3% (N=46) studenata brojem 4 (Uglavnom se slažem) te 2,4% (N=15) se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je M=1,98, a standardna devijacija SD=1,101. Rezultati su vidljivi u tablici 31.

Tablica 31 „Za djecu s TUR i OSI primjeren je naziv invalidi“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	296	46,3	46,9	46,9
	Uglavnom se ne slažem	125	19,5	19,8	66,7
	Ne mogu se odlučiti	149	23,3	23,6	90,3
	Uglavnom se slažem	46	7,2	7,3	97,6
	U potpunosti se slažem	15	2,3	2,4	100,0
	Ukupno	631	98,6	100,0	
Nedostaje		9	1,4		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Za djecu s TUR i OSI primjeren je naziv "osobe s retardacijom".“ odgovorilo je 631 studenata. 63,7% (N=402) studenata s time se uopće ne slaže, 17,1% (N=108)

studenata se uglavnom ne slaže, 14,1% (N=89) studenata se ne može odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je M=1,62, a standardna devijacija SD=0,949. Rezultati su vidljivi u tablici 32.

Tablica 32 „Za djecu s TUR i OSI primjeren je naziv osobe s retardacijom“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	402	62,8	63,7	63,7
	Uglavnom se ne slažem	108	16,9	17,1	80,8
	Ne mogu se odlučiti	89	13,9	14,1	94,9
	Uglavnom se slažem	24	3,8	3,8	98,7
	U potpunosti se slažem	8	1,3	1,3	100,0
	Ukupno	631	98,6	100,0	
Nedostaje		9	1,4		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe.“ odgovorilo je 628 studenata. 24,4% (N=153) studenata nije se moglo odlučiti, 37,1% (N=233) studenata uglavnom se slagalo s tvrdnjom te 23,1% (N=145) se u potpunosti slagalo. Aritmetička sredina iznosila je M=3,60, a standardna devijacija SD=1,148. Rezultati su vidljivi u tablici 33.

Tablica 33 „Djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	48	7,5	7,6	7,6
	Uglavnom se ne slažem	49	7,7	7,8	15,4
	Ne mogu se odlučiti	153	23,9	24,4	39,8
	Uglavnom se slažem	233	36,4	37,1	76,9
	U potpunosti se slažem	145	22,7	23,1	100,0
	Ukupno	628	98,1	100,0	
Nedostaje		12	1,9		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI nikada neće moći voditi kvalitetan i ispunjen život kako to mogu osobe bez teškoća u razvoju ili invaliditeta.“ odgovorilo je N=631 studenata. 37,6% (N=237) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slaže, 22,5% (N=142) studenata uglavnom se ne slaže, a 21,1% (N=133) studenata se nije moglo odlučiti. 16% (N=101) studenata se uglavnom slaže, a 2,9% (N=18) studenata se slaže u potpunosti. Aritmetička sredina iznosila je M=2,24, a standardna devijacija SD=1,195. Rezultati su vidljivi u tablici 34.

Tablica 34 „Djeca s TUR i OSI nikada neće moći voditi kvalitetan i ispunjen život kako to mogu osobe bez teškoća u razvoju ili invaliditeta“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	237	37,0	37,6	37,6
	Uglavnom se ne slažem	142	22,2	22,5	60,1
	Ne mogu se odlučiti	133	20,8	21,1	81,1

	Uglavnom se slažem	101	15,8	16,0	97,1
	U potpunosti se slažem	18	2,8	2,9	100,0
	Ukupno	631	98,6	100,0	
Nedostaje		9	1,4		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „OSI mogu osnovati svoju obitelj.“ odgovorilo je 631 studenata. 0,5% (N=3) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slažu, 1,9% (N=12) studenata uglavnom se ne slažu, 13,6% (N=86) studenata nije se moglo odlučiti, 21,2% (N=134) studenata se uglavnom slaže te 62,8% (N=396) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,44$, a standardna devijacija $SD=0,831$. Rezultati su vidljivi u tablici 35.

Tablica 35 „OSI mogu osnovati svoju obitelj“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Valid	Uopće se ne slažem	3	0,5	0,5	0,5
	Uglavnom se ne slažem	12	1,9	1,9	2,4
	Ne mogu se odlučiti	86	13,4	13,6	16,0
	Uglavnom se slažem	134	20,9	21,2	37,2
	U potpunosti se slažem	396	61,9	62,8	100,0
	Ukupno	631	98,6	100,0	
Nedostaje	System	9	1,4		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „OSI mogu obavljati samo najjednostavnije poslove.“ odgovorilo je 632 studenata. 42,7% (N=270) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slaže, 28,5% (N=180) studenata uglavnom se ne slaže dok se 22% (N=139) studenata nije moglo odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je $M=1,95$, a standardna devijacija $SD=1,007$. Rezultati su vidljivi u tablici 36.

Tablica 36 „OSI mogu obavljati samo najjednostavnije poslove“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	270	42,2	42,7	42,7
	Uglavnom se ne slažem	180	28,1	28,5	71,2
	Ne mogu se odlučiti	139	21,7	22,0	93,2
	Uglavnom se slažem	31	4,8	4,9	98,1
	U potpunosti se slažem	12	1,9	1,9	100,0
	Ukupno	632	98,8	100,0	
Nedostaje		8	1,3		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „U filmovima, serijama, reklamama itd. djeca s TUR i OSI bi trebali igrati uloge (glumiti) ili predstavljati sami sebe umjesto da to čine osobe bez teškoća.“ odgovorilo je 634 studenata. 20,8% (N=132) studenata nije se moglo odlučiti, 24,6% (N=156) studenata se

uglavnom slagalo te 48,7% (N=309) studenata se u potpunosti slagalo. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,15$, a standardna devijacija $SD=0,990$. Rezultati su vidljivi u tablici 37.

Tablica 37 „U filmovima, serijama, reklamama itd. djeca s TUR i OSI bi trebali igrati uloge (glumiti) ili predstavljati sami sebe umjesto da to čine osobe bez teškoća“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	9	1,4	1,4	1,4
	Uglavnom se ne slažem	28	4,4	4,4	5,8
	Ne mogu se odlučiti	132	20,6	20,8	26,7
	Uglavnom se slažem	156	24,4	24,6	51,3
	U potpunosti se slažem	309	48,3	48,7	100,0
	Ukupno	634	99,1	100,0	
Nedostaje		6	0,9		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Svaki oblik teškoća u razvoju ili invaliditeta je vidljiv.“ odgovorilo je 630 studenata. 52,2% (N=329) studenata s time se uopće ne slaže, 19,4% (N=122) studenata se uglavnom ne slaže, 17,5% (N=110) studenata se nije moglo odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je $M=1,90$, a standardna devijacija $SD=1,123$. Rezultati su vidljivi u tablici 38.

Tablica 38 „Svaki oblik teškoća u razvoju ili invaliditeta je vidljiv“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	329	51,4	52,2	52,2
	Uglavnom se ne slažem	122	19,1	19,4	71,6
	Ne mogu se odlučiti	110	17,2	17,5	89,0
	Uglavnom se slažem	52	8,1	8,3	97,3
	U potpunosti se slažem	17	2,7	2,7	100,0
	Ukupno	630	98,4	100,0	
Nedostaje		10	1,6		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI imaju jednake potrebe kao i svi drugi ljudi.“ odgovorilo je 632 studenata. 2,2% (N=14) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slaže, 7,8% (N=49) studenata uglavnom se ne slaže, 10,9% (N=69) studenata nije se moglo odlučiti, 21,4% (N=135) studenata se uglavnom slaže te 57,8% (N=365) se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,25$, a standardna devijacija $SD=1,066$. Rezultati su vidljivi u tablici 39.

Tablica 39 „Djeca s TUR i OSI imaju jednake potrebe kao i svi drugi ljudi“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	14	2,2	2,2	2,2
	Uglavnom se ne slažem	49	7,7	7,8	10,0

	Ne mogu se odlučiti	69	10,8	10,9	20,9
	Uglavnom se slažem	135	21,1	21,4	42,2
	U potpunosti se slažem	365	57,0	57,8	100,0
	Ukupno	632	98,8	100,0	
Nedostaje		8	1,3		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Djeca s TUR i OSI bi u masovnim medijima trebali osobno reprezentirati sebe i svoje probleme, umjesto da to čine djeca i odrasli tipičnog razvoja.“ odgovorilo je 630 studenata. 19% (N=120) studenata nije se moglo odlučiti, 28,4% (N=179) studenata uglavnom se slaže te 49,4% (N=311) studenata se u potpunosti slaže s tom tvrdnjom. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,23$, a standardna devijacija $SD=0,884$. Rezultati su vidljivi u tablici 40.

Tablica 40 „Djeca s TUR i OSI bi u masovnim medijima trebali osobno reprezentirati sebe i svoje probleme, umjesto da to čine djeca i odrasli tipičnog razvoja“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	3	0,5	0,5	0,5
	Uglavnom se ne slažem	17	2,7	2,7	3,2
	Ne mogu se odlučiti	120	18,8	19,0	22,2
	Uglavnom se slažem	179	28,0	28,4	50,6
	U potpunosti se slažem	311	48,6	49,4	100,0
	Ukupno	630	98,4	100,0	
Nedostaje		10	1,6		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Volio/voljela bih vidjeti/čuti/pročitati više o djeci s TUR i OSI u masovnim medijima.“ odgovorilo je 629 studenata. 1% (N=6) studenata s time se uopće ne slaže, 4,3% (N=27) studenata uglavnom se ne slaže, 17% (N=107) studenata nije se moglo odlučiti, 25,4% (N=160) studenata uglavnom se slaže te 52,3% (N=329) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,24$, a standardna devijacija $SD=0,946$. Rezultati su vidljivi u tablici 41.

Tablica 41 „Volio/voljela bih vidjeti/čuti/pročitati više o djeci s TUR i OSI u masovnim medijima“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	6	0,9	1,0	1,0
	Uglavnom se ne slažem	27	4,2	4,3	5,2
	Ne mogu se odlučiti	107	16,7	17,0	22,3
	Uglavnom se slažem	160	25,0	25,4	47,7
	U potpunosti se slažem	329	51,4	52,3	100,0
	Ukupno	629	98,3	100,0	
Nedostaje		11	1,7		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Slijepe osobe imaju bolje razvijena druga osjetila (sluh, njuh, dodir itd.), odnosno "šesto čulo““ odgovorilo je 631 studenata. 5,9% (N=37) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slaže, 3% (N=19) studenata uglavnom se ne slaže, 12,4% (N=78) studenata ne može se odlučiti, 28,2% (N=178) studenata uglavnom se slaže te 50,6% (N=319) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=4,15$, a standardna devijacija $SD=1,122$. Rezultati su vidljivi u tablici 42.

Tablica 42 „Slijepe osobe imaju bolje razvijena druga osjetila (sluh, njuh, dodir itd.), odnosno "šesto čulo““

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	37	5,8	5,9	5,9
	Uglavnom se ne slažem	19	3,0	3,0	8,9
	Ne mogu se odlučiti	78	12,2	12,4	21,2
	Uglavnom se slažem	178	27,8	28,2	49,4
	U potpunosti se slažem	319	49,8	50,6	100,0
	Ukupno	631	98,6	100,0	
Nedostaje		9	1,4		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Cjepivo uzrokuje poremećaje iz spektra autizma.“ odgovorilo je 629 studenata. 47,4% (N=297) studenata s time se uopće ne slaže, 12,6% (N=79) studenata uglavnom se ne slaže, 29,1% (N=182) studenata nije se moglo odlučiti, 5,9% (N=37) studenata uglavnom se slaže te 5% (N=31) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=2,08$, a standardna devijacija $SD=1,201$. Rezultati su vidljivi u tablici 43.

Tablica 43 „Cjepivo uzrokuje poremećaje iz spektra autizma“

		Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
	Uopće se ne slažem	297	46,4	47,4	47,4
	Uglavnom se ne slažem	79	12,3	12,6	60,1
	Ne mogu se odlučiti	182	28,4	29,1	89,1
	Uglavnom se slažem	37	5,8	5,9	95,0
	U potpunosti se slažem	31	4,8	5,0	100,0
	Ukupno	626	97,8	100,0	
Nedostaje		14	2,2		
Ukupno		640	100,0		

Na tvrdnju „Osobe s poremećajem iz spektra autizma su uvijek posebno nadarene u nekom području.“ odgovorilo je 627 studenata. 13,9% (N=87) studenata s time se uopće ne slaže, 12,1% (N=76) studenata se uglavnom ne slaže, 31,4% (N=197) studenata ne može se odlučiti, 24,7% (N=155) studenata se uglavnom slaže te 17,9% (N=112) studenata se u potpunosti slaže. Aritmetička sredina iznosila je $M=3,21$, a standardna devijacija $SD=1,179$.

Rezultati su vidljivi u tablici 44.

Tablica 44 „Osobe s poremećajem iz spektra autizma su uvijek posebno nadarene u nekom području.“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće se ne slažem	87	13,6	13,9	13,9
Uglavnom se ne slažem	76	11,9	12,1	26,0
Ne mogu se odlučiti	197	30,8	31,4	57,4
Uglavnom se slažem	155	24,2	24,7	82,1
U potpunosti se slažem	112	17,5	17,9	100,0
Ukupno	627	98,0	100,0	
Nedostaje	13	2,0		
Ukupno	640	100,0		

Na tvrdnju „Sve gluhe osobe mogu čitati s usana.“ odgovorilo je 628 studenata. 37,4% (N=235) studenata s tom se tvrdnjom uopće ne slaže, 18,6% (N=117) studenata se uglavnom ne slaže, a 27,9% (N=175) studenata se ne može odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je M=2,26, a standardna devijacija SD=1,179. Rezultati su vidljivi u tablici 45.

Tablica 45 „Sve gluhe osobe mogu čitati s usana“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće se ne slažem	235	36,7	37,4	37,4
Uglavnom se ne slažem	117	18,3	18,6	56,1
Ne mogu se odlučiti	175	27,3	27,9	83,9
Uglavnom se slažem	81	12,7	12,9	96,8
U potpunosti se slažem	20	3,1	3,2	100,0
Ukupno	628	98,1	100,0	
Nedostaje	12	1,9		
Ukupno	640	100,0		

Na tvrdnju „Osobe s poremećajem iz spektra autizma su opasne.“ odgovorilo je 627 studenata. 56,1% (N=352) studenata s time se uopće ne slaže, 26,6% (N=167) studenata se uglavnom ne slaže, a 14,7% (N=92) studenata se nije moglo odlučiti. Aritmetička sredina iznosila je M=1,64, a standardna devijacija SD=0,851. Rezultati su vidljivi u tablici 46.

Tablica 46 Tvrdnja „Osobe s poremećajem iz spektra autizma su opasne“

	Frekvencija	Postotak	Validni postotak	Kumulativni postotak
Uopće se ne slažem	352	55,0	56,1	56,1
Uglavnom se ne slažem	167	26,1	26,6	82,8
Ne mogu se odlučiti	92	14,4	14,7	97,4
Uglavnom se slažem	11	1,7	1,8	99,2
U potpunosti se slažem	5	0,8	0,8	100,0
Ukupno	627	98,0	100,0	
Nedostaje	13	2,0		
Ukupno	640	100,0		

4.1. Korelacije između nekih varijabli upitnika

4.1.1. Korelacija između varijabli *Osobno poznavanje djece s TUR ili OSI* i *Mišljenje o djeci s TUR i OSI*

U svrhu utvrđivanja korelacije između varijable *Osobno poznavanje djece s TUR ili OSI* te varijable *Mišljenje o djeci s TUR i OSI*, upotrijebljen je Spearmanov koeficijent korelacije, kojim je utvrđeno kako postoji statistički značajna niska negativna povezanost između poznavanja djece s TUR ili OSI te mišljenja o ovim osobama ($r_s = -0,148$, $N = 622$, $p < 0,01$). Poznavanje jednog djeteta ili više djece s TUR ili OSI povezano je s pozitivnijim mišljenjem o ovim osobama. Također, poznavanje više djece s TUR ili OSI povezano je s pozitivnijim stavovima. Ovaj test korelacije proveden je na osobama koje su odgovorile na oba pitanja ponuđenim odgovorima. Rezultati testa vidljivi su u tablici 47.

Tablica 47 Korelacija među varijablama *Osobno poznavanje djece s TUR ili OSI* i *Mišljenje o djeci s TUR i OSI*

			Osobno poznavanje djece s TUR ili OSI	Mišljenje o djeci s TUR i OSI
Spearman rho	Osobno poznavanje djece s TUR ili OSI	Koeficijent korelacije	1,000	-0,148**
		Sig. (2-tailed)	.	0,000
		N	632	622
	Mišljenje o djeci s TUR i OSI	Koeficijent korelacije	-0,148**	1,000
		Sig. (2-tailed)	0,000	.
		N	622	622

** . Korelacija je značajna na razini 0,01.

4.1.2. Korelacije između varijable *Stjecanje znanja o djeci s TUR i OSI isključivo putem masovnih medija i drugih varijabli upitnika*

U svrhu utvrđivanja korelacije između varijable *Stjecanje znanja o djeci s TUR i OSI isključivo putem masovnih medija* te nekoliko drugih varijabli upitnika, upotrijebljen je Spearmanov koeficijent korelacije, kojim su dobiveni sljedeći rezultati:

- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Djeca s TUR i OSI su teret društva* ($r_s = 0,095$, $N = 634$, $p < 0,05$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da su djeca s TUR i OSI teret društva. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.

- Postoji statistički značajna niska negativna povezanost između varijable *Stjecanje znanja o djeci s TUR i OSI isključivo putem masovnih medija* i varijable *Mišljenje o djeci s TUR i OSI* ($r_s = -0,117$, $N = 630$, $p < 0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s nižim rezultatima na skali mišljenja o ovim osobama (negativnijim mišljenjem). Rezultati testa su prikazani u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja o djeci s TUR i OSI isključivo putem masovnih medija* i varijable *Vjerodostojnost prikaza djece s TUR i OSI u masovnim medijima* ($r_s = 0,109$, $N = 633$, $p < 0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali vjerodostojnosti prikaza djece s TUR i OSI u masovnim medijima. Rezultati testa su prikazani u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Djeca s TUR i OSI trebaju skupa pomagala kako bi mogli funkcionirati u svakodnevnom životu* ($r_s = 0,082$, $N = 631$, $p < 0,05$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da djeca s TUR i OSI trebaju skupa pomagala kako bi mogli funkcionirati u svakodnevnom životu. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja o djeci s TUR i OSI isključivo putem masovnih medija* i varijable *Dijete ili osoba bez teškoća ili invaliditeta može vjerodostojno prikazati osobine, ponašanja ili mišljenja djece s TUR i OSI* ($r_s = 0,117$, $N = 634$, $p < 0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da dijete ili osoba bez teškoća ili invaliditeta može vjerodostojno prikazati osobine, ponašanja ili mišljenja djece s TUR i OSI. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije* ($r_s = 0,176$, $N = 632$, $p < 0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje*

znanja isključivo putem masovnih medija i varijable *Teškoće u razvoju i invaliditet se mogu izliječiti* ($r_s=0,188$, $N=629$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da se teškoće u razvoju i invaliditet mogu izliječiti. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.

- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Primjerenost naziva "invalidi" za djecu s TUR i OSI* ($r_s=0,218$, $N=631$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da je za djecu s TUR i OSI primjeren naziv „invalidi“. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Primjerenost naziva "osobe s retardacijom" za djecu s TUR i OSI* ($r_s=0,164$, $N=631$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da je za djecu s TUR i OSI primjeren naziv „osobe s retardacijom“. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe* ($r_s=0,122$, $N=628$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Svaki oblik teškoća u razvoju i invaliditeta je vidljiv* ($r_s=0,235$, $N=630$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da je svaki oblik TUR i invaliditeta vidljiv. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *OSI mogu obavljati samo najjednostavnije poslove* ($r_s=0,224$, $N=632$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da OSI mogu obavljati samo najjednostavnije poslove.

Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.

- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Osobe s poremećajem iz spektra autizma su opasne* ($r_s=0,150$, $N=627$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da su osobe s poremećajem iz spektra autizma su opasne. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Cjepivo uzrokuje poremećaje iz spektra autizma* ($r_s=0,084$, $N=626$, $p<0,05$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da su osobe s poremećajem iz spektra autizma su opasne. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska negativna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *OSI mogu osnovati svoju obitelj* ($r_s=-0,139$, $N=631$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s manjim rezultatima na skali mišljenja da OSI mogu osnovati svoju obitelj. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska pozitivna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Djeci s TUR i OSI se daje više poticaja i prilika za napredovanje u životu nego drugim ljudima* ($r_s=0,163$, $N=633$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s većim rezultatima na skali mišljenja da se djeci s TUR i OSI daje više poticaja i prilika za napredovanje u životu nego drugim ljudima. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.
- Postoji statistički značajna niska negativna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Provjera istinitosti informacija* ($r_s=-0,131$, $N=637$, $p<0,01$). Veći rezultati na skali stjecanja znanja o djeci TUR ili OSI isključivo putem masovnih medija povezani su s manjim rezultatima na skali provjeravanja istinitosti informacija dobivenih putem masovnih medija. Rezultati testa vidljivi su u tablici 48.

Tablica 48 *Korelacije varijable Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija s nekim drugim varijablama upitnika*

Varijable	Spearman rho	p	N
Djeca s TUR i OSI su teret društva	0,095*	0,017	634
Djeca s TUR i OSI trebaju skupa pomagala kako bi mogli funkcionirati u svakodnevnom životu	0,082*	0,040	631
Djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije	0,176**	0,000	632
Teškoće u razvoju i invaliditet se mogu izliječiti	0,188**	0,000	629
Primjerenost naziva "invalidi" za djecu s TUR i OSI	0,218**	0,000	631
Primjerenost naziva "osobe s retardacijom" za djecu s TUR i OSI	0,164**	0,000	631
Djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe	0,122**	0,002	628
Svaki oblik teškoća u razvoju i invaliditeta je vidljiv	0,235**	0,000	630
OSI mogu obavljati samo najjednostavnije poslove	0,224**	0,000	632
Osobe s poremećajem iz spektra autizma su opasne	0,150**	0,000	627
Cjepivo uzrokuje poremećaje iz spektra autizma	0,084*	0,036	626
OSI mogu osnovati svoju obitelj	-0,139**	0,000	631
Djeci s TUR i OSI se daje više poticaja i prilika za napredovanje u životu nego drugim ljudima	0,163**	0,000	633
Provjera istinitosti informacija	-0,131**	0,001	637
Mišljenje o djeci s TUR i OSI	-0,117**	0,003	630
Vjerodostojnost prikaza djece s TUR i OSI u masovnim medijima	0,109**	0,006	633
Dijete ili osoba bez teškoća ili invaliditeta može vjerodostojno prikazati osobine, ponašanja ili mišljenja djece s TUR i OSI	0,117**	0,003	634

*Korelacija je značajna na razini $p < 0,05$

**Korelacija je značajna na razini $p < 0,01$

5. Rasprava

Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako su studenti na dnevnoj razini izloženi masovnim medijima u velikoj količini, s naglaskom da čak 24,5% studenata navodi kako dnevno provodi 5 do 6 sati izloženo masovnim medijima, a 16,3% studenata više od 6 sati dnevno. Niti jedan student nije naveo kako nije izložen masovnim medijima na dnevnoj razini. Ovakvi podaci potvrđuju tvrdnje drugih autora u kojima navode kako je u današnjem svijetu nemoguće sagledavati sve aspekte života mladih ljudi izvan konteksta medija i sadržaja koje oni nude (Miliša i Milačić, 2010; Valković, 2016; Balvan, 2017). Većina studenata (39,4%) potvrđuje kako informacija dobivena putem masovnih medija utječe na formiranje njihovog mišljenja.

Rezultati pokazuju kako najviše studenata (99,2%) kada želi doznati nešto novo, pronalazi informacije na internetu, iza čega slijede knjige i televizija. Udžbenici se kao izvor informacija nalaze tek na 4. mjestu te ih je navelo samo 17,2% studenata. Nakon udžbenika slijede radio, novine i časopisi, a tek 0,2% studenata navodi kako pronalazi informacije putem npr. znanstvene literature i izravno putem znanja drugih ljudi. Vidljivo je kako masovni mediji predstavljaju doista čest izvor informacija. Ovakvi rezultati mogu se povezati s ranije istaknutim rezultatima drugih istraživanja. Naime, kao što autorica Makovica (2020) navodi, internet je mjesto na kojem se mogu pronaći svi drugi oblici medija (televizija, radio, tisak i dr.). Osim toga, informacije koje se prenose internetom šire se velikom brzinom i lako su dostupne te je komunikacija među korisnicima jednostavna (Knezović i Maksimović, 2016). Drugim riječima, informacije koje se prenose putem interneta najčešće su pojedincu dostupne trenutačno, što ubrzava i olakšava cijeli proces pronalaska informacija te ga posljedično čini atraktivnim.

Prosječna vrijednost odgovora na pitanje „Provjeravate li istinitost informacija koje dobivate putem masovnih medija“ iznosila je $M=3,55$. Može se uočiti kako većina studenata navodi da donekle provjerava istinitost informacija koje su primili putem masovnih medija. Bitno je istaknuti kako je uočena niska negativna povezanost između varijable *Stjecanje znanja isključivo putem masovnih medija* i varijable *Provjera istinitosti informacija*, odnosno uočeno je kako studenti koji su odgovorili da velik dio znanja stječu isključivo putem masovnih medija također manje provjeravaju istinitost informacija dobivenih putem masovnih medija.

31,9% studenata navelo je kako ne poznaje niti jedno dijete s TUR ili OSI, dok su ostali naveli da osobno poznaju jedno ili više djece s TUR ili OSI. 20,8% studenata navodi da nikada nije razgovaralo s djecom s TUR ili OSI „licem u lice“. Prosječna vrijednost kojom su studenti koji poznaju dijete s TUR ili OSI odgovorili na pitanje „...kako se osjećate u društvu tog djeteta s TUR ili OSI?“ iznosila je $M=4,21$. Vidljivo je kako se studenti u društvu ovih osoba osjećaju pretežito ugodno. 73% studenata ima u potpunosti pozitivno mišljenje o djeci s TUR i OSI. Rezultati u ovom istraživanju pokazali su da je osobno poznavanje djece s TUR ili OSI povezano s pozitivnijim mišljenjima o ovim osobama. Ovakvi rezultati mogu se usporediti i s tvrdnjom autorica Leutar i Štambuk (2006): „Značajni korelat i prediktor stavova prema osobama s invaliditetom je i povećani kontakt s tim osobama (odnosi se na učestalost i kvalitetu). Kvalitetna komunikacija smanjuje nelagodu u interakciji s tim osobama, utječe na promjenu stereotipa i na stjecanje pozitivnijih stavova prema njima.“. Autorice također navode kako iskustvo u ophođenju s OSI najviše utječe na smanjenje nelagode i nesigurnosti u njihovom društvu. Prema tome, moguće je da su rezultati na skali pozitivnosti mišljenja o ovim osobama veći zbog velikog broja studenata u ovom istraživanju koji se izjasnio kako osobno poznaje ili je imalo priliku razgovarati s djecom s TUR i OSI. Na predodžbe i odnose prema OSI mogu utjecati i drugi faktori, kao što su spol i dob ispitanika, ali iskustvo i kontakti s OSI igraju najveću ulogu (Leutar i Štambuk, 2006).

Prosječna vrijednost odgovora na tvrdnju „Cijelo svoje znanje o djeci s TUR i OSI sam stekao/la isključivo putem masovnih medija (TV, internet, radio, teletekst, novine) i sadržaja koji se na njima prikazuju“ iznosila je $M=2,26$, iz čega se može zaključiti kako se studenti u prosjeku ne slažu s ovom tvrdnjom, odnosno da pretežito nisu stekli svo svoje znanje isključivo putem masovnih medija. Ovakvi rezultati mogu se povezati s činjenicom da je velik broj studenata naveo da osobno poznaje ili je imao priliku razgovarati s djecom s TUR ili OSI „licem u lice“. Utvrđeno je kako studenti s većim rezultatima na skali stjecanja znanja o djeci s TUR i OSI isključivo putem masovnih medija ujedno iskazuju i negativnija mišljenja prema ovim osobama. Također je utvrđeno kako studenti koji znanje o djeci s TUR i OSI stječu gotovo isključivo putem masovnih medija, smatraju da su djeca s TUR i OSI vjerodostojno prikazani u njima te da djeca bez teškoća i osobe bez invaliditeta mogu vjerodostojno prikazati osobine, ponašanja i mišljenja djece s TUR i OSI.

Prosječna vrijednost odgovora na tvrdnju „Dio svog znanja o djeci s TUR i OSI izgradio/la sam putem masovnih medija“ iznosila je $M=2,93$. Najviše studenata je odgovorilo

neodređeno. Uočljiv je blagi porast slaganja u odnosu na tvrdnju „Cijelo svoje znanje o djeci s TUR i OSI sam stekao/la isključivo putem masovnih medija“.

Rezultati pokazuju kako najviše studenata (62%) navodi da informacija dobivena putem masovnih medija nije utjecala na promjenu njihovog dotadašnjeg mišljenja o djeci s TUR i OSI, dok je kod 10,8% studenata informacija dobivena putem masovnih medija utjecala na promjenu njihovog dotadašnjeg mišljenja o djeci s TUR i OSI.

Od 635 studenata koji su odgovorili na pitanje „Kako se osjećate kada vidite dijete s TUR ili OSI u masovnim medijima?“, s mogućnosti višestrukog odabira odgovora, najviše studenata (27,9%) odabralo je odgovor „Žalosno (osjećam sažaljenje)“. Nakon toga slijede odgovori „Drago mi je što vidim dijete s TUR ili OSI u medijima“ (27,1%), „Inspirirano ili nadahnuto“ (23,3%) te „Neutralno“ (19,5%). Dobiveni rezultati mogu se povezati s istraživanjima i radovima drugih autora. Naime, kao što je napomenuto ranije u radu, kada se u medijima izvještava o djeci s TUR i OSI, često se mogu čuti riječi poput gubitka, tragedije i ovisnosti o drugima (Vuk, 2020). Osim toga, OSI su u medijima (najčešće kroz fotografiju) prikazane kroz dobrotvorna oglašavanja koja izazivaju osjećaje sažaljenja i negativne poglede na njih od strane široke publike (Hevey, 1997, prema Vuk, 2020). Ovo potvrđuju i rezultati istraživanja autorice Makovice (2020) koji pokazuju kako 82,1% od ukupno 116 ispitanika koji su ujedno i OSI smatra kako su pri prilikom izvještavanja o njima putem medija najčešće zastupljene tužne teme te prikazani isključivo problemi. Iz svega navedenog, očekivano je kako će informacije o djeci s TUR i OSI koje studenti dobivaju putem masovnih medija u njima primarno izazvati osjećaje tuge i žalosti ili sažaljenja. Ipak, od ukupno 634 studenata koji su odgovorili na pitanje „Smatrate li da je kontekst u kojem se djeca s TUR ili OSI prikazuju u medijima pretežito pozitivan ili negativan“, prosječna vrijednost odgovora iznosila je $M=3,27$, odnosno većina studenata (45,1%) nije mogla dati svoje mišljenje, a 31,9% studenata smatra da je prikaz djece s TUR i OSI u medijima više pozitivan nego negativan. Iako više studenata navodi kako je kontekst prikaza djece s TUR i OSI u medijima pozitivan, najčešći odgovori studenata na pitanje o osobnim osjećajima pri uočavanju djece s TUR i OSI u masovnim medijima su žalost/sažaljenje. Također, prosječna vrijednost odgovora na pitanje „Jesu li djeca s TUR ili OSI za koje ste čuli/pročitani/vidjeli ih u masovnim medijima bili prikazani kao članovi društva koji su ovisni o drugim članovima društva?“ iznosila je $M=3,91$. Većina studenata (50,3%) smatra kako su djeca s TUR ili OSI u masovnim medijima prikazani kao članovi društva koji su ovisni o drugim članovima društva. Osim toga, najviše studenata (37,3%) navelo je kako smatra da su u masovnim medijima češće prikazane negativne osobine

i obilježja djece s TUR i OSI. Ovdje se također može uočiti kontradiktornost, odnosno da velik broj studenata u isto vrijeme smatra kako je kontekst prikaza djece s TUR i OSI u masovnim medijima pretežito pozitivan, ali i da su djeca s TUR i OSI prikazani kao članovi društva koji su ovisni o drugim članovima društva te da su najčešće prikazane njihove negativne osobine i obilježja.

62,2% studenata smatra kako su djeca s TUR i OSI premalo prikazivani u masovnim medijima. Ovi rezultati podudaraju se s rezultatima drugih istraživanja, među kojima je i ranije opisano istraživanje autorice Vuk (2020), u kojem je autorica kroz analizu medijskih sadržaja zaključila kako su djeca s TUR i OSI još uvijek premalo zastupljene u medijskom prostoru. Također, iz istraživanja autorice Makovice (2020) vidljivo je kako 94,9% ispitanika s invaliditetom smatra kako OSI i teme vezane za njih nisu dovoljno prisutne u medijskom prostoru.

73% studenata navelo je da je njihovo mišljenje o djeci s TUR i OSI u potpunosti pozitivno. U rezultatima ovog istraživanja nije pronađena statistički značajna razlika među mišljenjima ispitanika ženskog i muškog spola o djeci s TUR i OSI. Autori Yuker i Black (1986), prema Leutar i Štambuk (2006) proučavali su 129 studija te pronašli da u 51% istraživanja nisu pronađene razlike u pozitivnosti stavova prema OSI, dok su u 44% istraživanja žene imale pozitivnije stavove. Druga istraživanja navode da stavovi prema OSI ovise o karakteristikama pojedinca (Livneh, 1988; Böchtold, 1984, prema Leutar i Štambuk, 2006), kontaktima (Yukers, 1988, prema Leutar i Štambuk, 2006) i znanjima o OSI (Lambert, 1997, prema Leutar i Štambuk, 2006), a ne toliko o spolu pojedinca. Navedene činjenice mogu se primijeniti i na rezultate ovog istraživanja.

Kao što većina studenata smatra da informacija dobivena putem masovnih medija utječe na formiranje njihovog vlastitog mišljenja ($M=3,40$), većina studenata smatra i kako masovni mediji igraju veliku ulogu u formiranju mišljenja društva o djeci s TUR i OSI (72,6%). U skladu s tim, 68,5% studenata u potpunosti se slaže kako bi više vjerodostojnog prikazivanja djece s TUR i OSI u masovnim medijima pridonijelo boljoj informiranosti društva o tim osobama. Također, 63,3% u potpunosti se slaže da bi češće prikazivanje djece s TUR i OSI u masovnim medijima doprinijelo smanjenju stigme i većoj prihvaćenosti ovih osoba.

Ranije u ovom radu istaknuti su problemi koje navodi autorica Vuk (2020), gdje napominje često zapošljavanje glumaca bez invaliditeta u svrhu portretiranja likova s invaliditetom u medijima. Može se primijetiti kako se većina studenata slaže te smatra da dijete

bez teškoća u razvoju ili osoba bez invaliditeta ne može vjerodostojno prikazati osobine, ponašanje ili mišljenja djece s TUR i OSI te da djeca s TUR i OSI nisu vjerodostojno prikazani u masovnim medijima. Većina ih (77,8%) također smatra kako bi djeca s TUR i OSI u masovnim medijima trebali osobno reprezentirati sebe i svoje probleme, umjesto da to čine djeca i odrasli tipičnog razvoja. Osim toga, većina studenata (77,7%) izjasnila se kako bi voljela vidjeti, čuti ili pročitati više o djeci s TUR i OSI u masovnim medijima.

Aritmetička sredina odgovora na pitanje „Djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije (npr. pomoć, donacije itd.)“ iznosila je $M=2,14$, iz čega se može zaključiti kako većina studenata ne smatra da se djeca s TUR i OSI uvijek u masovnim medijima prikazuju kroz teme zahtijevanja ili traženja pomoći.

Autorica Makovica (2020) u svom radu pri analizi medijskih izvještaja uočila je da se u medijima često koriste nepravilni pojmovi, među kojima je često uočljiv pojam „invalidi“. Osviještenost većine studenata vidljiva je i u mišljenju kako nazivi „invalidi“ i „osobe s retardacijom“ nisu primjereni za djecu s TUR i OSI. Ipak, nešto drugačiji rezultati vidljivi su u odgovorima na pitanje „Djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe“, gdje se najviše studenata izjašnjava odgovorom „Uglavnom se slažem“, a zatim „Ne mogu se odlučiti“ te „U potpunosti se slažem“. S druge strane, odgovori na pitanje „Djeca s TUR i OSI imaju jednake potrebe kao i svi drugi ljudi“ pokazuju kako većina studenata misli da djeca s TUR i OSI imaju jednake potrebe kao i svi drugi ljudi ($M=4,25$). Ovi rezultati su vidljivo kontradiktorni.

Aritmetička sredina odgovora na tvrdnju „Slijepe osobe imaju bolje razvijena druga osjetila (sluh, njuh, dodir itd.), odnosno "šesto čulo"“ iznosila je 4,15 te odgovori pokazuju kako se većina studenata slaže s ovom tvrdnjom, iako je ona netočna. Također, čak 29,1% studenata se izjašnjava odgovorom „Ne mogu se odlučiti“ na tvrdnju „Cjepivo uzrokuje poremećaje iz spektra autizma“. Osim toga, vidljivo je da se većina studenata izjašnjava odgovorom „Ne mogu se odlučiti“ ili se slaže kako su osobe s poremećajem iz spektra autizma uvijek posebno nadarene u nekom području, što je također netočno. Ipak, osviještenost studenata vidljiva je i u rezultatima gdje ih se 71,5% u potpunosti ne slaže da su djeca s TUR i OSI „teret društva“, a još 16,4% uglavnom ne slaže. Čak 72,3% ispitanika smatra kako djeca s TUR i OSI imaju manje mogućnosti za napredovanje i kvalitetan život u usporedbi s ostalim članovima društva.

Spearmanovim koeficijentom korelacije utvrđeno je da studenti koji znanje o djeci s TUR i OSI češće stječu isključivo putem masovnih medija, ujedno češće smatraju da su djeca s TUR i OSI „teret društva“, da djeca s TUR i OSI trebaju skupa pomagala kako bi mogli

funkcionirati u svakodnevnom životu, da djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije, da se teškoće u razvoju i invaliditet mogu izliječiti, da su za djecu s TUR i OSI primjereni naziv „invalidi“ te „osobe s retardacijom“, da djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe, da je svaki oblik teškoća u razvoju i invaliditeta vidljiv, da djeca s TUR i OSI mogu obavljati samo najjednostavnije poslove, da su osobe s poremećajem iz spektra autizma opasne, da cjepivo uzrokuje poremećaje iz spektra autizma, da OSI ne mogu osnovati svoju obitelj, da se djeci s TUR i OSI daje više poticaja i prilika za napredovanje u životu nego drugim ljudima te manje provjeravaju istinitost informacija dobivenih putem masovnih medija.

Kao što autor Šorđan (2008) navodi, osobe s višim stupnjevima obrazovanja posjeduju predznanje, odnosno predinformiranost već kod samog pristupa temama koje se šire masovnim medijima. Premda je u ovom radu utvrđeno kako velik broj studenata poznaje ili je imalo priliku razgovarati s djetetom s TUR ili OSI „licem u lice“ te zbog toga u pristupu sadržajima u masovnim medijima posjeduju određenu razinu predznanja, ali i kritičkog mišljenja prema temama koje se šire masovnim medijima, nije začuđujuće kako rezultati većinski pokazuju pozitivna mišljenja o djeci s TUR i OSI. Pozitivnost mišljenja i stavova studenata može se povezati i s većim iskustvom s različitim grupama ljudi (među kojima su i osobe s invaliditetom) te vremenom provedenom u obrazovanju što može pozitivno djelovati na njihove stavove prema ovim osobama (Leutar i Štambuk, 2006). Ipak, potrebno je naglasiti kako se velik postotak studenata u pitanjima izjašnjavao odgovorom „Ne mogu se odlučiti“ ili „Ne znam“. Iz ovoga se, među ostalim, može zaključiti kako je potrebno više educirati studente, kao i opću populaciju o djeci s TUR i OSI. Informacije se medijima šire usmjereno k određenoj publici, ali pojedinci ih primaju izborno (Šorđan, 2008). Prema tome, može se zaključiti kako je ponekad potrebna i želja da se određena informacija primi, a nju određuju naši stavovi i interesi koje posjedujemo.

6. Zaključak

Iz rezultata ovog istraživanja vidljivo je da su studenti na dnevnoj razini mnogo vremena izloženi masovnim medijima te kako im masovni mediji predstavljaju glavne izvore informacija, s naglaskom na internet. Informacija dobivena putem masovnih medija utječe na formiranje mišljenja većine studenata, ali ohrabrujuće je da većina također provjerava istinitost danih informacija. Studenti su zainteresirani za teme vezane za djecu s TUR i OSI te navode kako bi voljeli zamijetiti veću pojavnost ovih osoba u masovnim medijima. Može se uočiti da studenti kao osobe na višim stupnjevima obrazovanja, koje imaju više životnih iskustava s različitim skupinama ljudi i koje imaju razvijeno kritičko mišljenje prema informacijama koje su im prezentirane, pokazuju osviještenost o temama vezanim za djecu s TUR i OSI. Studenti u ovom istraživanju se slažu s činjenicom da bi djeca s TUR i OSI trebali biti više zastupljeni u masovnim medijima, gdje bi kao zagovornici svojih potreba, prava, osjećaja i svakodnevnih životnih situacija educirali širu javnost i doprinijeli smanjenju stigme.

Ipak, vidljivo je kako se velik broj studenata na mnoga pitanja izjasnio odgovorima „Ne mogu se odlučiti“ ili „Ne znam“, što upućuje na nedostatnost znanja o djeci s TUR i OSI među populacijom studenata. Prema navedenom, ističe se potreba za kontinuiranim obrazovanjem o djeci s TUR i OSI. Osim toga, među studentima koji su naveli kako su svo svoje znanje stekli isključivo putem masovnih medija, mogu se uvidjeti neznanje te kriva uvjerenja u vezi djece s TUR i OSI. S druge strane, najpozitivnija mišljenja o djeci s TUR i OSI imaju oni studenti koji su tijekom života imali priliku osobno upoznati ili razgovarati s ovim osobama.

Iako rezultati ovoga istraživanja imaju potvrdu u istraživanjima drugih autora, svakako se ističe potreba za daljnjim istraživanjima na većem uzorku studenata i utvrđivanjem povezanosti između podataka dobivenih u ovom istraživanju.

Može se zaključiti da je potrebno više vjerodostojnog prikaza djece s TUR i OSI u masovnim medijima s naglaskom na korištenje ispravnih termina te utemeljenih informacija te je potrebno poticati interes za teme o djeci s TUR i OSI izvan okvira medija. Situacije u kojima bi djeca s TUR, OSI i osobe bez TUR ili invaliditeta imale prilike za suživot i razgovore „licem u lice“ pospješile bi mišljenja o djeci s TUR i OSI, spriječile stvaranje negativnih mišljenja i predrasuda te doprinjele razvoju inkluzivnog društva.

7. Popis literature

1. Antolčić, M. (2016). Uloga medija u slobodnom vremenu djece i mladih (Diplomski rad). Preuzeto 15.03.2021. s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:868197>
2. Balvan, L. (2017). Kulturološki razvoj masovne komunikacije. *Služba Božja*, 57 (3), 329-343. Preuzeto 12.02.2021. s <https://hrcak.srce.hr/188180>
3. Dulčić, D. (2014). Masovni mediji i postmoderno društvo. *Media, culture and public relations*, 5 (1), 87-97. Preuzeto 22.02.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/122447>
4. Hercigonja, Z. (2019). Kritičko mišljenje kao glavni zadatak medijskog odgoja i obrazovanja. *Varaždinski učitelj*, 2 (2), 7-12. Preuzeto 22.02.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/224270>
5. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. *Masovni mediji*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Preuzeto 15.02.2021. s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39312>
6. Hrvatska radiotelevizija [HRT]. (2016). *Leksikon radija i televizije*. Preuzeto 12.02.2021. s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon/>
7. Hrvatsko novinarsko društvo [HND]. (2009). *Kodeks časti hrvatskih novinara*. Preuzeto 12.02.2021. s: <https://www.hnd.hr/dokumenti>
8. Knezović, K. i Maksimović, I. (2016). Manipulativna moć masovnih medija i etičke upitnosti njihova utjecaja na dijete. *Diacovensia*, 24 (4), 645-666. Preuzeto 22.02.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/171269>
9. Konvencija UN-a o pravima djeteta. (1989). Preuzeto 15.03.2021. s: https://www.unicef.org/croatia/sites/unicef.org.croatia/files/2019-10/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf
10. Leutar, Z. i Štambuk, A. (2006). Stavovi mladih prema osobama s tjelesnim invaliditetom. *Revija za sociologiju*, 37 (1-2), 91-102. Preuzeto 12.02.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/13268>
11. Makovica, L. (2020). Zaštita ljudskih prava osoba s invaliditetom i formiranje stereotipa o njima u medijima (Diplomski rad). Preuzeto 12.02.2021. s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:224133>
12. Mandarić, V. (2012). Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra*, 82 (1), 131-149. Preuzeto 15.03.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/79236>
13. Miliša, Z. i Ćurko, B. (2010). Odgoj za kritičko mišljenje i medijska manipulacija. *MediAnali*, 4 (7), 57-72. Preuzeto 1.3.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/55353>
14. Miliša, Z. i Milačić, V. (2010). Uloga medija u kreiranju slobodnog vremena mladih. *Riječki teološki časopis*, 36 (2), 571-590. Preuzeto 12.02.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/121846>

15. Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine. NN 42/2017. Preuzeto 23.02.2021. s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_04_42_967.html
16. Šorđan, Z. (2008). Teorija jaza znanja. *Informatologia*, 41 (1), 56-59. Preuzeto 15.04.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/21833>
17. United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF] (2013). *Stanje djece u svijetu 2013; Djeca s teškoćama u razvoju*. Preuzeto 12.02.2021. s: <https://www.unicef.org/croatia/reports/stanje-djece-u-svijetu-2013-djeca-s-teskocama-u-razvoju>
18. United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF] (bez.dat.). *Konvencija o pravima djeteta; Djeca trebaju posebnu zaštitu*. Preuzeto 12.02.2021. s: <https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta>
19. Valković, J. (2016). Utjecaj medija na socijalizaciju. *Riječki teološki časopis*, 47 (1), 99-116. Preuzeto 1.3.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/170107>
20. Vuk, L. (2020). Prikaz djece s teškoćama i osoba s invaliditetom u medijima (Završni rad). Preuzeto 12.02.2021. s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:467266>

8. Sažetak

Dunja Mrinjek

Utjecaj masovnih medija na formiranje mišljenja hrvatskih studenata o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom

U današnjem svijetu masovni mediji su sveprisutni čimbenici života pojedinca od njegove najranije dobi (Balvan, 2017). Unatoč istaknutom utjecaju na sva područja čovjekova života, u masovnim medijima često se mogu uočiti nepravilne i diskriminirajuće informacije te pogrdni nazivi, a upravo takve informacije o djeci s teškoćama u razvoju [TUR] i osobama s invaliditetom [OSI] često se u njima pojavljuju (Knezović and Maksimović, 2016). Premda su studenti osobe koje su u današnjici veći dio svog života izložene prisustvu masovnih medija, ističe se pitanje utječu li oni zaista na formiranje njihovog mišljenja. Cilj ovog istraživanja bio je pobliže opisati utjecaj masovnih medija na formiranje mišljenja hrvatskih studenata o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom. U istraživanju je sudjelovalo 640 studenata različitih fakulteta koji studiraju na području Republike Hrvatske (85,8% studentica i 14,2% studenata). Prosječna dob ispitanika iznosila je 21 godinu. Istraživanje je provedeno u obliku online anketnog upitnika s 58 pitanja, a prikupljeni podaci obrađeni su SPSS softverskim paketom za statističku obradu podataka.

Rezultati pokazuju da najviše studenata smatra kako masovni mediji utječu na formiranje njihovog mišljenja (9,4% u potpunosti, 39,4% nešto manje te se 35,6% ne može odlučiti), a najčešći izvor informacija koji studenti koriste je internet (99,2% ispitanika). Pozitivna činjenica je da većina studenata navodi kako je sklona provjeri istinitosti informacija koje dobiva putem masovnih medija (15,5% uvijek, 39,6% većim dijelom).

Utvrđeno je kako postoji statistički značajna niska negativna korelacija između osobnog poznavanja djece s TUR i/ili OSI te mišljenja o ovim osobama ($r_s = -0,148$, $N = 622$, $p < 0,01$), odnosno da je poznanstvo djece s TUR i OSI povezano s pozitivnijim mišljenjima o njima. Primjenom Mann-Whitney testa nije uočena statistički značajna razlika između žena i muškaraca u mišljenjima o djeci s TUR i OSI ($\{N_{\bar{z}} = 540, N_m = 89\} = 22081,500$, $Z = -1,578$, $p > 0,05$).

Spearmanovim koeficijentom korelacije utvrđeno je da studenti koji znanje o djeci s TUR i OSI češće stječu isključivo putem masovnih medija, ujedno smatraju da su djeca s TUR i OSI vjerodostojno predstavljena u masovnim medijima ($r_s=0,109$, $N=633$, $p<0,01$), da dijete ili osoba bez teškoća ili invaliditeta može vjerodostojno prikazati osobine, ponašanja ili mišljenja djece s TUR i OSI ($r_s=0,117$, $N=634$, $p<0,01$), da su djeca s TUR i OSI „teret društva“ ($r_s=0,095$, $N=634$, $p<0,05$), da djeca s TUR i OSI trebaju skupa pomagala kako bi mogli funkcionirati u svakodnevnom životu ($r_s=0,082$, $N=631$, $p<0,05$), da djeca s TUR i OSI uvijek nešto zahtijevaju kroz masovne medije ($r_s=0,176$, $N=632$, $p<0,01$), da se teškoće u razvoju i invaliditet mogu izliječiti ($r_s=0,188$, $N=629$, $p<0,01$), da su za djecu s TUR i OSI primjereni naziv „invalidi“ te „osobe s retardacijom“ ($r_s=0,218$, $N=631$, $p<0,01$; $r_s=0,164$, $N=631$, $p<0,01$), da djeca s TUR i OSI imaju posebne potrebe ($r_s=0,122$, $N=628$, $p<0,01$), da je svaki oblik teškoća u razvoju i invaliditeta vidljiv ($r_s=0,235$, $N=630$, $p<0,01$), da djeca s TUR i OSI mogu obavljati samo najjednostavnije poslove ($r_s=0,224$, $N=632$, $p<0,01$), da su osobe s poremećajem iz spektra autizma opasne ($r_s=0,150$, $N=627$, $p<0,01$), da cjepivo uzrokuje poremećaje iz spektra autizma ($r_s=0,084$, $N=626$, $p<0,05$), da OSI ne mogu osnovati svoju obitelj ($r_s=-0,139$, $N=631$, $p<0,01$), da se djeci s TUR i OSI daje više poticaja i prilika za napredovanje u životu nego drugim ljudima ($r_s=0,163$, $N=633$, $p<0,01$) te manje provjeravaju istinitost informacija dobivenih putem masovnih medija ($r_s=-0,131$, $N=637$, $p<0,01$).

Zaključno, ističe se važnost prijenosa istinitih informacija i pravilnih pojmova vezanih za djecu s TUR i OSI u masovnim medijima, više medijskog prostora za djecu s TUR i OSI te potreba za edukacijom društva ovim osobama s ciljem bolje informiranosti, pozitivnijih mišljenja te posljedično potpunij inkluziji.

Ključne riječi: masovni mediji, djeca s teškoćama u razvoju, osobe s invaliditetom, mišljenja studenata Republike Hrvatske

9. Summary

Dunja Mrinjek

Influence of mass media on forming opinions of Croatian students about children with developmental difficulties and persons with disabilities

Nowadays, the mass media is ubiquitous factor in an individual's life from an early age (Balvan, 2017). Despite the prominent impact on all areas of human life, incorrect and discriminatory information and derogatory names can often be seen in the mass media (Knezović and Maksimović, 2016), and such information about children with developmental difficulties [DD] and persons with disabilities [PWD] often appear in them. Given that today students are individuals who are exposed to the presence of the mass media for most of their lives, the question arises as to whether it really influences the formation of their opinion. The aim of this research was to describe in more detail the influence of the mass media on forming the opinions of Croatian students about children with DD and PWD. 640 students that are studying in the Republic of Croatia participated in this study (85,8% female students and 14,2% male students). The average age of the respondents was 21 years. The research was conducted in the form of an online survey questionnaire with 58 questions and the collected data was processed by the SPSS software package for statistical data processing.

The results show that most students believe that the mass media does have influence on forming their opinions (9,4% completely, 39,4% slightly less and 35,6% cannot decide) and the most common source of information used by students is the Internet (99,2% of respondents). The positive fact is that most students state that they tend to check the veracity of the information they receive through the mass media (15,5% always, 39,6% for the most part and 31,4% cannot decide).

It was found that there is a statistically significant low negative correlation between personal acquaintance of children with DD and/or PWD and opinions about these persons ($r_s = -0,148$, $N = 622$, $p < 0,01$), apropos that personal acquaintance of children with DD and PWD is related to more positive opinions about them. Using the Mann-Whitney test, no statistically significant difference was observed between women and men in opinions about children with DD and PWD $\{(N\check{z} = 540, N_m = 89) = 22081,500, Z = -1,578, p > 0,05\}$.

Using the Spearman's correlation coefficient, it was found that students who more often acquire knowledge about children with DD and PWD only through the mass media, also believe that children with DD and PWD are credibly represented in the mass media ($r_s = 0,109$, $N = 633$, $p < 0,01$), that a child or a person without difficulties or disabilities can credibly present the characteristics, behaviors or opinions of children with DD and PWD ($r_s = 0,117$, $N = 634$, $p < 0,01$), that children with DD and PWD are a burden to society ($r_s = 0,095$, $N = 634$, $p < 0,05$), that children with DD and PWD need expensive aids to be able to function in everyday life ($r_s = 0,082$, $N = 631$, $p < 0,05$), that children with DD and PWD always demand something through the mass media ($r_s = 0,176$, $N = 632$, $p < 0,01$), that developmental difficulties and disabilities can be cured ($r_s = 0,188$, $N = 629$, $p < 0,01$), that the names “disabled” and “persons with retardation” are appropriate for children with DD and PWD ($r_s = 0,218$, $N = 631$, $p < 0,01$; $r_s = 0,164$, $N = 631$, $p < 0,01$), that children with DD and PWD have special needs ($r_s = 0,122$, $N = 628$, $p < 0,01$), that all forms of developmental difficulties and disabilities are visible ($r_s = 0,235$, $N = 630$, $p < 0,01$), that children with DD and PWD can do only the simplest jobs ($r_s = 0,224$, $N = 632$, $p < 0,01$), that persons with autism spectrum disorder are dangerous ($r_s = 0,150$, $N = 627$, $p < 0,01$), that the vaccine causes autism spectrum disorders ($r_s = 0,084$, $N = 626$, $p < 0,05$), that PWD cannot start a family ($r_s = -0,139$, $N = 631$, $p < 0,01$), that incentives and opportunities for progress in life are given more to children with DD and PWD than to other people ($r_s = 0,163$, $N = 633$, $p < 0,01$) and those students verify the veracity of information obtained through the mass media less frequently ($r_s = -0,131$, $N = 637$, $p < 0,01$).

In conclusion, the importance of transmitting true information and correct concepts related to children with DD and PWD in the mass media, more media space for children with DD and PWD and the need to educate society with the aim of better information, more positive opinions and consequently full inclusion are emphasized.

Key words: mass media, children with developmental difficulties, persons with disabilities, Republic of Croatia students' opinions